BUNJEVAČKE novine

Informativno - političko glasilo

Subotica, avgust 2006. • Godina II • Broj 14

Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

DUŽIJANCA OD SOMBORA DO SUBOTICE

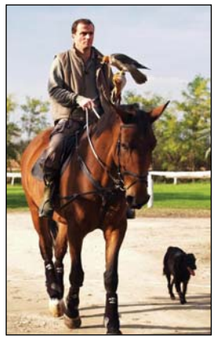

NA VELIKU GOSPOJINU BUNJEVCI SVEČANO OBILUŽILI „DAN DUŽIJANCE“

U SLAVU BOGA I KRUVA

STR. 15-16

INTERVJU SA BOROM OTIĆEM, NOVINAROM TV NOVI SAD I AUTOROM EMISIJE „PETKAZANJE“

VOJVODINA U SRCU

STR. 19-20

LAZAR MALAGURSKI, NAJPOZNATIJI «UČITELJ» TAMBURE U VOJVODINI, PA I ŠIRE, NEDAVNO PROSLAVIO 80 - TI ROĐENDAN

UČIO DA SVIRA HILJADU TAMBURAŠA

STR. 11-12

IZ PROŠLOSTI BUNJEVACA

BUNJEVCI U MAĐARSKOJ LITERATURI

STR. 7-8

Na naslovnoj strani: Dužionica Sombor 2006.

Informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina II
Broj 14.
Avgust 2006. godine
Cina: 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavač:
NIU “BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR”
Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU “B.I.C.”
dipl. ek. Vesna Vidaković

V.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vesna Vidaković

Tehnički urednik:
Milan Milenković

Saradnici:
Mijo Mandić
Nikola Sedlak
dr Andrija Peić
Nevenka Bašić Palković
Zoran Vukmanov-Šimokov
Snježana Luetić Vujić
Miodrag Radojčin
Izabela Crnković
Zoran Veljanović
Joso Poljaković
Mila Mamužić
Marija Horvat
Nataša Vukov
Livia Tričko
Dragan Tovarišić
Nenad Budinčević
Aleksandar Kokeza

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući račun:
160-143270-73

Štampa:
Čikoš Štampa - Subotica

Distribucija:
“Štampa sistem” Beograd
„North Press“ Subotica

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/554-881

e-mail: bns.scg@EUnet.yu
web: www.bunjevci.org.yu
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put 10
Tel/fax: 025/28-939

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE novine : informativno - političko glasilo / v. d. glavnog i odgovornog urednika Vesna Vidaković. - 1998-2004 ; God. 1, br. 1 (2005)- . - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004 ; 2005 - . - Ilustr. ; 30 cm
Mesečno
ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

RIČ UREDNIKA

DABOGME

Obilužili smo prvi rođendan Bunjevačkih novina, onako kako smo se nadali i priželjkivali. Skromno al otmeno i u dobrom društvu. Ispunila nam se želja da ugostimo med ostalima i kolege iz medija drugih nacionalnih zajednica al i da nam se pridruže i čelni ljudi Subotice ko varoši koju Bunjevci smatraju svojim centrom. Svi gosti na čelu s gradonačelnikom Gezom Kučerom, učinili su nam veliku čast i pružili ono što je danas svakom pa i Bunjevačkim novinama toliko potribno. To je podrška i potvrda da je ono što radimo baš ono pravo. Upravo ono što fali ne samo Bunjevcima već i višenacionalnom medijskom miljeu severa Bačke i kako to niki kažu „i šire“. Dabogme da se dičimo što su se „Bunjevačke“ dobro integrisale, što nikom ne smetaju, neg naprotiv.

V. Vidaković

OBNOVLJENA SARADNJA BUNJEVACA I SANU

U DECEMBRU, SIMPOZIJUM O BUNJEVCIMA

Posli skoro osamdeset godina obnovljena je saradnja Bunjevaca i Srpske akademije nauka. Upravo toliko je prošlo od kad je objavljena knjiga dr Jovana Erdeljanovića “O poreklu Bunjevaca”, 1930. godine u izdanju Srpske kraljevske akademije. I danas ova knjiga se često asniraje kad se piše el divani o Bunjevcima.

Od onda do danas, tušta se nepravde i neistine sručilo na bunjevačko ime. Upravo zato, BNS je smatro da je potribno i iz današnje perspektive pogledat bunjevačku istoriju, etnologiju, lingvistiku... Sve ove teme biće raspravljene na simpozijumu koji BNS organizuje za decembar misec u Subotici. Želeći da naučni nivo bude na najvišem stepenu, podrška i saradnja za njegovo održavanje potražena je od Srpske akademije nauka.

Diskusija na temu „Položaj bunjevačke nacionalne manjine“, održana je 10. jula u Beogradu, u organizaciji SANU i Međuodeljenskogodbora za proučavanje nacionalnih manjina i ljudskih prava te Etnografskog instituta SANU. Divanili su Goran Bašić iz SANU, dr Mladena Prelić iz Etnografskog instituta i mr Suzana Kujundžić – Ostojić ko pridstavnik BNS-a. Sagledan je položaj bunjevačke manjine u Srbiji, razmatrana mogućnost zajedničke saradnje izmed BNS-a i SANU i zatražene podrške simpozijumu.

Sastanku su iz SANU prisustvovali i akademik Vojislav Stanovčić - pridsidnik Međuodeljenskog odbora, akademik Aleksandar Fira - bivši pridsidnik Međuodeljenskog odbora, prof. Miodrag Jovanović – istoričar umitnosti i član SANU, prof. Mihajlo Vojvodić - istoričar i član SANU, direktorka Etnografskog instituta Dragana Radojčić i Aleksandar Krev sa Etnografskog instituta. Sa strane BNS-a bili su Nikola Babić – pridsidnik BNS-a, mr Suzana Kujundžić – Ostojić - koordinator simpozijuma, Đurđica Skenderović – član IO BNS-a i Ivan Vojnić Kortmiš – član BNS-a.

Data je podrška simpozijumu, al se saradnja na tome neće prikinit. To će bit samo početak istraživanja o Bunjevcima u kojem će bit uključen Etnografski institut, al neće bit zapostavljen ni jezik, istorija i muzika. U planu je i međunarodno istraživanje o Bunjevcima, u svim zemljama di žive Bunjevci. Važno je naglasit da će u svim planiranim projektima učestvovat i pridstavnici Bunjevaca.

Suzana Kujundžić - Ostojić

DOPIS GRADONAČELNIKA SUBOTICE, GEZE KUČERE BNS-U

ZAKON REGULIŠE ISTICANJE NACIONALNIH SIMBOLA

Povodom nemogućnosti isticanja bunjevačkih nacionalnih simbola ispred Gradske kuće u Subotici za vreme obeležavanja bunjevačkih praznika, predsednik opštine Subotica g-din Geza Kučera je Nacionalnom savetu bunjevačke nacionalne manjine uputio zvanično zakonsko tumačenje.

U odgovoru se između ostalog kaže: „ Srdačno Vam čestitam praznik... .U potpunosti se slažem sa Vašom ocenom da Lokalna samouprava Subotice jednako uvažava sve svoje građane i pripadnike različitih naroda koji vekovima žive na ovim prostorima… Međutim, moram da istaknem da je Gradska kuća javna zgrada tj. zgrada lokalnih organa i zbog toga prilikom organizovanja raznih manifestacija podleže svim onim merama koja su propisana svim važećim zakonima, propisima i drugim pravnim odredbama i Lokalna samouprava ih striktno primenjuje. Zbog gore navedenih razloga ja Vas molim da 15. avgusta 2006. godine na prazničnoj manifestaciji „Dan Dužijance“ nacionalni simbol-zastavu bunjevačke nacionalne manjine ističete u samoj zgradi Gradske kuće tj. u Velikoj većnici, a ne na zgradi tj. balkonu Gradske kuće, jer za to još nisu stvoreni zakonski uslovi. U nadi da ćete uvažiti i ispoštovati moju molbu s poštovanjem Vas pozdravljam“, kaže se u dopisu gradonačelnika Geze Kučere.

BNS REAGOVAO NA IZJAVE IZ DSHV U ZAGREBAČKOM “GLOBUSU”

DRSKI NAPAD NA IDENTITET

Bunjevački nacionalni savet traži od Premijera Srbije, Vojislava Koštunice da zaštiti Bunjevce od asimilacije u Hrvate, a od predsednika opštine Subotica Geze Kučere zahteva smenu njegovog pomoćnika Petra Kuntića, inače predsednika DSHV, zbog izjave u zagrebačkom “Globusu” da će “za nekoliko godina Bunjevci biti stvar prošlosti”.

- Zahtevamo od premijera Srbije da obezbedi uslove da mi Bunjevci uživamo prava kao druge nacionalne zajednice i da se niko sa nama ne poigrava – rekao je Nikola Babić, predsednik BNS.

Mirko Bajić, član BNS smatra da se za izjave koje mogu da proizvedu strah kod građana mora odgovarati.

- Naravno, ako je Kuntić nečim ohrabren da može da izjavi takvo nešto, onda je naše pravo da pitamo naše visoke državne funkcionere, da li je tačno da se između funkcionera Srbije i Hrvatske razgovara o tome da se reši problem Bunjevaca na način kako mi to ne želimo ili nije. Sve ovo može uskoro da postane opasan scenario u Vojvodini. Pitao bih Kuntića na koji način će nestati Bunjevci, koji je taj drugi put ako neko ne želi da bude asimiliran, a da nestane. Pozivam i gradonačelnika Kučeru da ga smeni sa mesta svog zamenika u Subotici. Jer čovek koji za 17.000 sugrađana kaže da će nestati ne može da bude na takvoj funkciji – smatra Bajić.

Izjavu da je nakon ubistva premijera Đinđića u Srbiji donet Zakon o manjinama „kojim je legalizirana pođela na Hrvate i Bunjevce čime je veštački stvorena nova etnička skupina”, smatraju u BNS-u takođe besmislenom. Radi se o nepoznavanju stvari, jer je zakon donet na osnovu Međunarodne okvirne konvencije iz Strazbura iz 1995. godine i bio je uslov da SRJ bude primljena u Savet Evrope. Na osnovu te konvencije donet je zakon i to u vreme Đinđićeve administracije u februaru, znači na mesec dana pre njegovog ubistva.

- Ovaj zakon je morao biti donet jer to Evropa traži od nas. Naravno da ćemo pokrenuti pitanja u Opštinskom savetu za međunacionalne odnose kao i na istom odboru u pokrajinskoj skupštini, gde ću tražiti da se za ovakve izjave odgovara i pitaću da li stranka koja u svom programu, kako tvrdi njen predsednik godinama ima cilj da nestanu Bunjevci, da li može da bude na političkoj sceni u Srbiji – kaže Mirko Bajić.

T. D.

GOST PLUS

Na ovogodišnjoj Dužijanci nisu učestvovali predstavnici BNS, jer to po njima nije ni malo gradska već crkveno DSHV-ovska manifestacija.

- Na toj proslavi, gost plus bio je i Ante Đapić iz Hrvatske stranke prava i tvrdim da je to prst u oko svima, a najviše Bunjevcima. Pitamo premijera Vojislava Koštunicu da li zna i da li odobrava da je potpredsednica Republičke vlade Ivana Dulić Marković prisustvovala proslavi Dužijance uz Antu Đapića i sa njim bila na ručku kao što je poznato. Nju pozivamo da se izvine celokupnoj srpskoj i subotičkoj javnosti, a ja se izvinjavam što u tom kontekstu govorim o politici nekoga iz druge države – rekao je Bajić.

POPIS

Nikola Babić tvrdi da je nespojivo da se kaže da su Bunjevci tek od 1991. godine počeli tako da se izjašnjavaju i da se vezuju za određene režime.

- Imamo popise koji su rađeni i za vreme Ugarske i Austrougarske gde se piše o Bunjevcima, ko su oni i kako su živeli. Po popisu iz 1912. godine u Subotici je bilo 36.000 Bunjevaca, a onih koji su se izjašnjavali kao Hrvati bilo je 26. Sada treba da se vidi ko je koga tu asimilovao i ko je tu sada ugrožen i gde se vrši taj drski napad na identitet Bunjevaca – kaže Babić.

BUNJEVAČKI NACIONALNI SAVET UPUTIO JE OTVORENO PISMO NADLEŽNIM REPUBLIČKIM ORGANIMA

BLAGONAKLONO NA OTVORENU ASIMILACIJU

U Republici Srbiji na sceni je otvorena asimilacija Bunjevaca u Hrvate, a po popisu iz 2002. godine u Srbiji ima 20 012 građana koji su se po sopstvenom opredeljenju izjasnili kao Bunjevci. Na različite, organizovane i perfidne načine politički predstavnici Hrvata i HNV, uz očiglednu podršku i pomoć organa Republike Hrvatske, nasilno, ne poštujući međunarodne konvencije i zakone, osporavaju Bunjevcima pravo na izjašnjavanje o nacionalnoj pripadnosti, svrstavajući ih u hrvatsku nacionalnu manjinu, tvrdeći čak da se u Srbiji podstiče deoba Hrvata – kaže se u otvorenom pismu koje je Bunjevački nacionalni savet uputio nadležnim republičkim organima, odnosno Borisu Tadiću, predsedniku Republike Srbije, Predragu Markoviću, predsedniku republičke Skupštine i premijeru, Vojislavu Koštunici.

U pismu se navodi i da ni nadležni republički organi ne čine dovoljno da se ova nastojanja spreče, te da ponekad čak blagonaklono gledaju na ove tendencije. Bunjevci zahtevaju da im se omogući ostvarivanje ljudskih, građanskih i kolektivnih prava, pre svega u pogledu slobodnog izjašnjavanja o nacionalnoj pripadnosti, obrazovanja, informisanja, kulture, upotrebe jezika.

- Nedopustivo je da se u Srbiji kao demokratskoj državi dozvoljava manipulacija nacionalnim osećanjima i svojatanje drugih nacionalnih manjina, iz ko zna kojih političkih i drugih razloga. Nadamo se da će nadležni preduzeti sve mere da se Bunjevci, kao građani Srbije, osećaju slobodno, ravnopravno i da mogu ostvarivati prava u skladu sa zakonom – rekao je Nikola Babić, predsednik BNS.

Pričom o deobi Hrvata, Bunjevci nisu iznenađeni ako to dolazi od HNV ali, po rečima Babića, nije primereno da se to čini kada su u poseti najveći politički i državni predstavnici Hrvatske.

- Zašto se to pitanje uvek otvara u Subotici, zašto ne i kod Hrvata koji žive u Novom Sadu, Sremu, Beogradu. Ono se otvara kod bivših Bunjevaca koji se danas izjašnjavaju kao Hrvati. Taj čin izjašnjavanja poštujemo i cenimo kao nacionalno osećanje svake individue. Ali ne možemo da prihvatimo da naše istorijsko nasleđe i naše autohtono postojanje na ovim prostorima sada podvode kao “krizu identiteta”, ili gubitak bunjevačke svesti, što je apsolutno netačno. Verovatno bi bilo najsretnije rešenje da mi izgubimo svoj identitet. Mi na to nemamo pravo – smatra Babić.

Mirko Bajić, član BNS, takođe smatra da se došlo do tačke kada se više ne može ćutati, već da treba otvoreno reći o čemu se radi u ovoj političkoj igri.

- Jedna takva politika od strane hrvatskog korpusa kreira se u Subotici i to uz instruktažu, pomoć i podršku Hrvatske. Ne radi se ni o kakvoj deobi hrvatskog nacionalnog korpusa, već o pokušaju asimilacije Bunjevaca i podvođenju pod Hrvate. Nema niko pravo da nama koji jesmo Bunjevci, koji se ne stidimo svojih korena, koji želimo da budemo ono što su bili i naši preci, da sačuvamo svoj identitet, običaje, jezik, kulturu, biće, da nam to na način na koji u poslednje vreme rade, osporavaju – rekao je Bajić.

T. D.

IN MEMORIAM

Dulić Stipana ĐURO narodni heroj

Rođen je 15. decembra 1912. u Bajmoku u porodici siromašnog seoskog zanatlije. Osnovnu školu je završio u svom rodnom mestu, a gimnaziju pohađa u Somboru. Zbog slabog materijalnog stanja mora da prekine školovanje i da se vrati u Bajmok, gde radi kao nadničar, dnevničar i činovnik u opštini.

Napad Nemačke na Jugoslaviju 1941. godine zatiče Dulića kao vojnika u Novom Sadu. Uspeo je da izbegne zarobljavanje i dolazi u Bajmok, ali ga ovde, zbog aktivnog doratnog rada u sokolskom društvu, hapse i odvode u logor u Apatin i Suboticu. Juna 1941. godine pušten je iz logora te uspeva da se prebaci u Srbiju, prvo u Beograd pa u Culine (kod Zvornika), gde obavlja službu finansijskog graničara.

Avgusta 194l. sa svojom puškom i municijom odlazi u partizane i stupa u 7. četu Rađevskog bataljona Valjevskog partizanskog odreda. Odmah se istakao kao hrabar i snalažljiv borac. U početku prve ofanzive Dulićeva četa se nalazila na komunikaciji Valjevo-Šabac u blokadi Valjeva. Komandir voda Dulić šalje svoj vod u odstupanje, a sam sačekuje četiri nemačka tenka, koji su išli na 200-300 metara ispred streljačkog stroja. Prva tri tenka je propustio a na četvrti je bacio benzinsku flašu i zapalio ga. Bio je to jedan od prvih tenkova koje su okupatori izgubili u borbama sa partizanima. Ovaj Dulićev podvig pohvaljen je u Biltenu broj 1 Vrhovnog štaba NOVPOJ. Ubrzo, prebacivši se na užičku komunikaciju, komandir voda Dulić sa svojim vodom prvi vodi borbu sa nadmoćnijim neprijateljem, koji je iz Valjeva krenuo u ofanzivu na Užice. I u drugim okršajima koje je vodio Valjevski partizanski odred Dulić je ispoljio hrabrost.

U oktobru 1941. postaje član KPJ.

Posle dananoćnih neprekidnih borbi (u februaru 1942. bilo je samo tri dana zatišja) između 6. i 7. marta 1942. sa ostacima Valjevskog odreda Dulić se prebacio u Bosnu. Kao hrabar i pouzdan borac i politički komesar čete u maju 1942. je uvršten u prateću četu Vrhovnog štaba. Od septembra do decembra 1942. bio je komandant 1. bataljona 12. proleterske brigade. Od decembra 1942. do maja 1943. je zamenik, a od maja 1943. do februara 1944. komandant omladinske brigade „Jože Vlahović“. U februaru 1944. godine je ranjen na Žumberku.

U periodu mart-april 1944. je operativac 34. divizije. Odatle se na sopstveno traženje upućuje peške u Vojvodinu, gde stiže jula 1944. Od avgusta do 25. oktobra 1944. bio je komandant Bačko-baranjske operativne zone, zatim zamenik komandanta 51. vojvođanske divizije, a od 18. januara 1945. do kraja rata komandant 12. udarne divizije VI korpusa.

Dulić se posebno ističe i prilikom forsiranja Dunava kod Batine, u novembru 1944. Za taj zadatak, koji je uspešno završio sa svojom jedinicom, pohvalio ga je vrhovni komandant NOVJ, drug Tito.

Posle oslobođenja zemlje ostao je u Armiji. Bio je načelnik Operativnog odeljenja 3. armije u Novom Sadu i načelnik Operativnog odeljenja 6. armije u Sarajevu. Od novembra 1946. do juna 1948. nalazio se na školovanju u Akademiji „Frunze“ u Moskvi. Po povratku sa školovanja nastavnik je taktike na Višoj vojnoj akademiji. U školskoj 1951/52. je slušalac kursa Škole operatike Više vojne akademije. Od 1952. do 1955. je načelnik odeljenja Prve uprave Generalštaba JNA. Od septembra 1955. do septembra 1956. je komandant divizije u Leskovcu, a od septembra 1956. do septembra 1957. komandant divizije u Kumanovu. Od septembra 1957. do septembra 1959. je načelnik štaba Komande područja u Skoplju. Od septembra 1959. do marta 1962. je komandant Područja u Slavonskoj Požegi. Od 1962. do 1967. je načelnik Vojne akademije kopnene vojske u Beogradu, a od 1968. do 1973. načelnik Glavnog štaba teritorijalne odbrane Vojvodine.

Dulić je 1970. godine penzionisan u činu general-potpukovnika.

Nosilac je mnogih visokih odlikovanja.

Za narodnog heroja proglašen je 24. jula 1953. godine.

Đuro Dulić
(1912-2006)
narodni heroj
nosilac partizanske spomenice od 1941.

Dragi naš Đuro,

Toliko bi tili da ti kažemo, izrazimo saučešće, tvojoj familiji, ali pritisla nas tuga i suze. Očo si iz tvog Bajmoka i Subotice putom tiho i mirno, nažalost bez povratka.

Prvi si general i narodni heroj bunjevačkog naroda koji je svom rodu potvrdio istinski osećaj i odanost, i svi mi zbog toga smo ponosni na tebe, kao i tvoji oficiri i vojnici koji su nam ovu istinu potvrdili.

Znamo, da smo ti ostali dužni za uzvrat tvoje žrtve u borbi za slobodu svoga naroda i svoju zemlju. Potrudićemo se da obeležje o tebi u našem mistu bude označeno naučnim spomenom na jedno srce, koje će uvik budno kucati za sutrašnje bolje, za sve ljude, onako, kako si ti volio svit oko sebe.

Počivaj mirno i večna ti slava naš časni generale.

Bunjevački nacionalni savet

IZ PROŠLOSTI BUNJEVACA

Piše: Nevenka Bašić Palković

BUNJEVCI U MAĐARSKOJ LITERATURI

Bunjevci se u najstarijoj mađarskoj literaturi najčešće nazivaju upravo Bunjevcima, katoličkim Racima, Ilirima ili Dalmatima. U svim zvaničnim popisima iskazuju se prema maternjem jeziku (anyanyelv – bunyevác) i prema katoličkoj viri (vallás – katholikus).

Istoričar i profesor subotičke gimnazije, Ištvan Ivanji (1845-1917), objavio je pored ostali knjiga, dva toma «ISTORIJE slobodnog kraljevskog grada Subotice»/ SZABADKA sz.k. város TŐRTÉNETE/ u Subotici 1886. i 1892. godine kod Josipa Bitermana. U prvom delu on prati istoriju grada od najstarijeg perioda pa do kraja XIX vika, a u drugom, na skoro sedamsto strana obrađuje pitanja vezana za stanovništvo grada, njihovu viru, škule, zanatstvo, bankarstvo, poreze i trgovinu. Ova knjiga je ilustrovana crtežima, kartama i fotografijama Subotice i Palića, kao i fotografijama Bunjevaca u narodnim nošnjama i svatovskom ruvu.

Najinteresantnije je to što se autor knjige jedino Bunjevcima bavi detaljno i izdvojeno od drugi naroda, u desetom poglavlju pod naslovom koji u privodu glasi: Bunjevci i njihovi običaji (str. 576 – 603) i tu navodi mađarsku i drugu literaturu kojom se služio pokušavajući da što bolje prikaže u ono vrime najbrojniji narod u Subotici. On navodi da se matične knjige u Subotici vode od 1687. godine i da je rimokatoličko stanovništvo bilo gotovo isključivo bunjevačko. On potvrđiva da je u Bačkoj već 1678. godine porodica Eliasa Rácza iz Jankovca dobila status mađarskih plemića od kralja Leopolda. Profesor Ivanji priznaje da ni njemu nije dovoljno poznata istorija Bunjevaca prija XVI vika, te citira sledeće autore, knjige i časopise: Janoša Ašbota, Ivana Antunovića, Đorđa Brkića, Jenea Sarića, Edena Dudaša, Gabora Tormašija i druge u listovima «Bács-Bodrog», «Hazánk», «Szépirodalmi Közlöny», «Szabadság», «Regélö», «Bácska» i «Szabadkai Közlöny». Ivanji konstatuje da o imenu i o poriklu Bunjevaca postoje različita mišljenja, poneka i neosnovana, ali je najverovatnije ovaj narod došao iz Bosne i Hercegovine, kako tvrdi Janoš Ašbot u svom istoimenom dilu. U svakodnevnom životu uvik se koristio samo naziv Bunjevci, dok su samo niki «viđeniji» ljudi sebe zvali Dalmatima, stideći se bunjevačkog, po njima parasničkog, seljačkog imena. Ivanji piše da su se Bunjevcima nazivali i oni u Peštanskoj varmeđi i prija pedeset godina, ali su krajem XIX vika već skroz pomađareni (za tu tvrdnju navodi mađarsku literaturu: «Tudománytár», VI knj. Budim, 1839. godina).

U Subotici, profesor Ivanji prvi put nalazi ime Dalmati u jednom dokumentu iz 1699. godine, vezanom za vojne kapetane Vidakovića, Markovića i Sučića, a od 1687. i kasnije javlja se i naziv «katolički Raci». Za jezik kaže da ga i Srbi i Bunjevci u to vrime nazivaju «ilirskim». Dalje prof. Ivanji piše da su Bunjevci uvik bili «dobri mađarski državljani» pa su se kao Mađari izjašnjavali čak i oni koji nisu znali mađarski jezik.

U drugom odiljku ove studije u «Istoriji Subotice» Ivanji navodi da Bunjevci baš u Subotici čine veći dio stanovništva, te zato daje najvažnije karakteristike ovog slovenskog naroda kroz običaje, jezik, nošnju, muziku i folklor. U drugim dilovima Mađarske Bunjevci ne žive u tako velikom broju i još se kod zvanične statistike koja se iskazuje po maternjem jeziku, često svrstavaju među Hrvate ili Srbe (zbog srodnosti maternjeg jezika, «koji se od srpskog razlikuje samo po ikavici, a bunjevačka pisana literatura ne postoji»).

Bunjevačko muško odilo je dosta slično mađarskom (za starije i oženjene ljude materijali za odila su tamne boje, «dolama» ima koštana puca, nosi se sličan prsluk i pantalone, kao i čizme visoki sara i na glavi mali, oblast šešir il šepica od jagnjeće kože zimi). Mladi se slično odivaju, samo što momci nose šarene prsluke od pliša ili svile «na cviće», a samo kod kuće i bogati i siromašni nose tkane platnene, široke gaće i košulje, kao i papuče i debele vunene čorape ili obojke zimi. Žene se već u to vrime vrlo «bogato» oblače, za razliku od ranijeg skromnog ruva. Divojke nose jako šarene svilene i plišane prsluke i priviše široke uštirkane ili «učvršćene» suknje zbog čega im figura nije srazmerna, jer njim onda glava deluje jako mala, pošto njim je kosa upletena i skupljena. Inače

su u mladosti jako lipe i mile naravi. Starije žene i one siromašnije zimi nose štofane suknje i muške ćurdije, a liti cicane leveše, suknje i pregače. Najlipše su obučene bunjevačke snaše prilikom udaje kad se daje pravo bogatstvo za lionsku svilu, brokat ili pliš opšiven čipkom, a na glavi nose skupo bilo cviće i vinac kupljen u dućanu.

Bunjevci žive u brojnim porodičnim zadrugama sa 20-40 članova i u pravim patrijarhalnim odnosima – nastavlja dalje Ivanji – di se svačija uloga i poso tačno zna i mora se slušati. Žene su skroz podređene muškarcima i čak ni svog vinčanog (muža) ne smidu pozvat po imenu, nego mu se obraćaju sa: «Jesil čuo?», a nova snaja u kući radi sve poslove bez pogovora i ne smi se ni požalit.

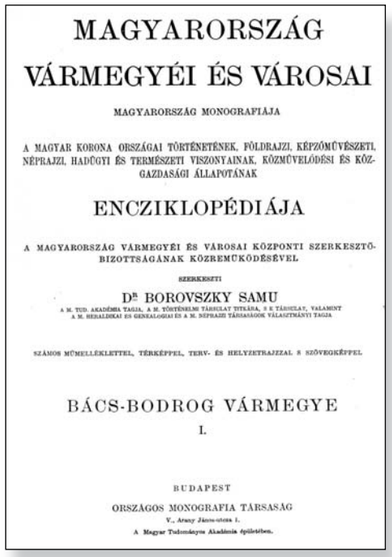
Ivanji, također, navodi dilove studije Ištvana Ronaija o Bunjevcima, objavljene u listu «Bács-Bodrog» iz 1878. godine u kojoj se ističe da su Bunjevci dobrog srca, pošteni, pobožni i skromni, ali u isto vrime i vrlo ponosni, te teško trpe koga iznad sebe – čak se i Bunjevci koji rade ko sluge, prema gazdi odnose ko da su njim ravni. Na njivama teško rade i zato čovika cine po tom koliko lanaca zemlje ima! Bunjevci jako vole i da se vesele posli teškog rada i kad su veliki sveci. Uz tamburaše i vino spremni su sve da zaborave i da se danima prate kući („pratizás“).

U odiljku o bunjevačkim običajima, Ivanji obrađuje: kolo, prelo i Veliko prelo u Pučkoj kasini, održano prvi put 2. februara 1879. godine, zatim divan (okupljanje mladi a i stariji ljudi tokom godine po raznim osnovama) koji je čak bio zvanično zabranjivan zbog tuča, pijanstva ili isprobavanja snage među bunjevačkim momcima; opširno su prikazani i svadbeni običaji, babine, Materice, božićni običaji i Dove. Za uskršnje običaje se navodi da su slični mađarskim.

Na kraju teksta o Bunjevcima, I. Ivanji navodi jednu kraljičku pismu u originalu (ali mađarskim pravopisom) kako su je «kraljice» pivale na Dove.

Drugo vrlo važno izdanje na mađarskom jeziku koje triba ovom prilikom prikazati jeste monografija Bačbodroške županije/ Bács-Bodrogh Vármegye/ u dva toma, izdata 1909. godine u ediciji Državnog monografskog društva, u formi enciklopedije, čiji je autor Dr Borovszky Samu, član Mađarske akademije nauka i sekretar Mađarskog istorijskog društva.

Bunjevci su u ovoj značajnoj

MAGYARORSZÁG
VÁRMEGYÉI ÉS VÁROSAI
MAGYARORSZÁG MONOGRAFIÁJA
A MAGYAR KORONA ORSZÁGAI TÖRTÉNETÉNEK, FÖLDRAJZI, KÉPZŐMŰVÉSZETI, NÉPRAJZI, HADÜGYI ÉS TERMÉSZETI VISZONYAINAK, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI ÁLLAPOTÁNAK
ENCZIKLOPÉDIÁJA
A MAGYARORSZÁG VÁRMEGYÉI ÉS VÁROSAI KÖZPONTI SZERKESZTŐBIZOTTSÁGÁNAK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL
SZERKESZTI
Dr BOROVSZKY SAMU
A M. TUD. AKADÉMIA TAGJA, A M. TÖRTÉNELMI TÁRSULAT TITKÁRA, S M. TÁRSULAT, VALAMINT A M. HERALDIKAI ÉS GENEALOGIAI ÉS A M. NÉPRAJZI TÁRSASÁGOK VÁLASZTMÁNYI TAGJA
SZÁMOS MŰMELLÉKLETTEL, TÉRKÉPPEL, TERV- ÉS HELYZETRAJZZAL S SZÖVEGKÉPPEL
BÁCS-BODROG VÁRMEGYE
I.
BUDAPEST
ORSZÁGOS MONOGRAFIA TÁRSASÁG
V., Arany János-utca 1.
A Magyar Tudományos Akadémia épületében.

monografiji (koja se i danas koristi kao važna literatura) obrađeni u posebnom odiljku na stranama 395-407, u onom dilu knjige di su svi narodi ove varmeđe prikazani: Mađari, Nemci, Slovaci, Srbi, Šokci, Bunjevci i Rusini, baš ovim redoslidom. Iz sadržaja knjige na kraju saznajemo ko su autori tekstova o pojedinim narodima: o Bunjevcima i Mađarima pisao je Balint Belošič (Bellosics), u to vrime profesor iz Baje, kasnije njihov stručnjak iz oblasti etnologije, o Srbima je pisao Antonije Hadžić, predsednik Matice srpske, a o Slovacima i Rusinima Žigmond Moric, mađarski književnik i urednik listova. Šokce je obradio Ivan Evetović, plebanoš u Baču, a o Subotici je na priko 20 strana činjenice iznosio upravo profesor subotičke gimnazije, Ištvan Ivanji.

Bunjevci su i ovde prikazani pod svojim imenom - «Bunyeváczok», a ne kao Hrvati ili niki drugi narod, kako se to ponekad pogrišno ili namerno navodi od strane istraživača koji ne poštivaje ni svoju ni tuđu struku i pamet, ili žele da je zloupotribe.

Balint Belošič u prvom tomu ove monografiji obrađuje poriklo Bunjevaca, njihovo doseljavanje u Ugarsku, tačan spisak naselja u kojima žive, njihove fizičke i duhovne osobine, skromnost, strpljenje, porodični život i uređenje kuće, zanimanja, žensku i mušku nošnju, zatim narodne običaje (detaljno svatovski običaji), virske običaje (uz Advent, Božić, Uskrs, Dove) i posebno još prelo, divan i „trojanice“ i materijalno stanje bunjevački porodica. Svoje izlaganje Belošič završava sa posebnim akcentom na dugogodišnje pomađarivanje Bunjevaca, u čemu se naročito ističu plemićke porodice Antunović, Latinović, Mukić, Milašin, Parčetić, Piuković, Rudić, Vojnić, Vuković i druge, iz čijih redova potiču mnoge vodeće ličnosti u Subotici i u ciloj županiji, a još njim se samo po prizimenu zna da potiču od Bunjevaca. Na kraju se nalazi spisak stručne literature o Bunjevcima u mađarskim časopisima (Etnografija, Glasnik Mađarskog narodnog muzeja, tj. odeljenja za etnologiju, Budimpeštanski glasnik, list Bačmeđe i Glasnik Istorijskog udruženja Bačkobodroške županije) i u knjigama čiji su autori Ištvan Ivanji, Đorđe M. Popović, Friđeš Štelcer, Đula Dudaš i Ištvan Frankl.

Dokumentarna građa u ovoj obradi vrlo je vridna jer se svi pojmovi vezani za običaje, kuću, nošnju i drugo navode bunjevački, ali mađarskim pravopisom. Evo primera: polozsaj, matericze i ocze, tyurdia, pletenicza, sarena jabuka i pomerancsa, kralyiczak, prelo, sztatyela, pregacsa itd.

Balint Belošič je u literaturi naveo i treći tom enciklopedijskog, velikog Palasovog leksikona (A Pallas NAGY LEXIKONA) di su Bunjevci također obrađeni pod odrednicom «Bunyevácok», a autor tog teksta je Đorđe M. Popović. Šokci su u leksikonu pod odrednicom „Sokác”. Leksikon je izdat u Budimpešti (od 1893. do 1897) u 16 tomova i pridstavlja vrlo bogato ilustrovano i kvalitetno izdanje enciklopedijskog tipa, čak i u današnjem značenju. U slidećem nastavku biće detaljno prikazan.

(nastaviće se)

KAKO JE SUBOTICA PREVALILA PUT OD MALOG NASELJA NASRED RASKRSNICE NA CARSKOM DRUMU DO VELIKOG TRGOVAČKOG CENTRA

SUBOTIČKI VAŠARI I PIJACE U PROŠLOSTI (2)

Ko je, gde i kako trgovao u Subotici tokom minulih stoleća (a ko je, gde i kako trgovinu organizovao), dabome, i svoje pozicije naplaćivao

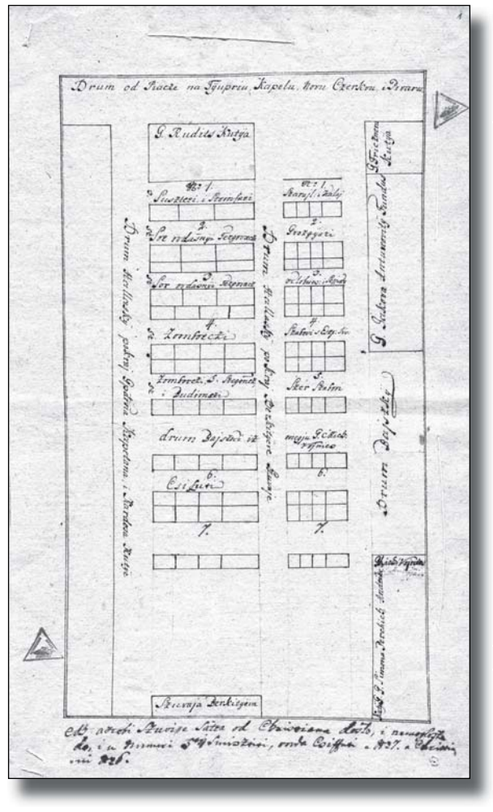
Tragajući za zaboravljenim dokumentima (koji se tretiraju u nauci kao pisani istorijski izvori) u Istorijskom arhivu Subotica imali smo sreće da pronađemo izuzetno zanimljiv crtež jednog subotičkog pijačnog prostora. Posle detaljnog pregleda i iščitavanja rukopisne legende i drugih beležaka i orijentira koji se nalaze na njemu, utvrdili smo da crtež predstavlja plan uređenja tržničnog prostora u Subotici iz 1791. godine. (Istorijski arhiv u Subotici, Magistrat, 15. B. 5. Pol. od 18. avgusta 1791) Ovo je i po našim saznanjima verovatno najstariji do sada pronađen takav plan. Ovoj činjenici daje posebnu zanimljivost i to da je plan pisan na nekoj mešavini slovenskog jezika uz upotrebu mađarske ortografije.

Prva uređena pijaca?

Crtež je najpre urađen na posebnoj hartiji dimenzije 23 cm x 38,5 cm, nekim bledim mastilom (na hartiji se još uvek uočavaju linije od prvobitnog predloška), pa obojen jačim mastilom. Potom je ovaj crtež jakim belim koncem prišiven za dvostruku tipsku hartiju standardne dimenzije za to vreme (25 x 38,5 cm), koju su upotrebljavali u kancelariji subotičkog magistrata. Na poleđini dokumenta (crteža) naveden je broj predmeta 631. P. i datum 18. avgust 1791. U Istorijskom arhivu Subotica dobio je signaturu 15. B. 5 kroz Pol. 1791.

Na ovom lepom i preciznom rukom crtanom planu koji je upotpunjen legendama i drugim beleškama prikazano je sedam plus jedna (rezervna?) ulica - prolaza (redova) sa ukupno 92 tezge, odnosno, kako su podeljene ulicama, 44 plus 48 tezgi sa vlasnicima ili, preciznije, - zakupcima tezgi. Trgovci ili zanatlije pojedinih struka koji su imali stalni zakup ili zakup tezgi na duži vremenski period upisani su po espapu ili zanatu kojim su se bavili, kao na primer šusteri, gvožđari, krojači (Suszteri, Gvozgyari, Szabovi). Sledeći raspored prema nacrtu u prvi široki red na Halaškom drumu pokraj kuće gradskog kapetana bio je namenjen za šustere, dok se na ovaj široki red odvojen Halaškim drumom pokraj Bezkitijeve suvače nastavljao mali red sa prodavcima sirovina i kalaja. U drugom širokom redu upisani su oni prodajni prostori, odnosno tezge, koje su predviđene za ovdašnje trgovce (ovdasnyi tergovacz) koji nisu precizno definisani, pa se može pretpostaviti da se ta zakupnina prostora, odnosno tezgi, menja od tržnog dana. U nastavku u malom redu bilo je mesto za gvožđarske trgovce.

Treći široki red takođe je bio predviđen za ovdašnje trgovce, dok je u nastavku mali red ustupao svoje mesto prodavcima šešira i kapa.

Drum od Piacze na Ćyupriu, Kapelu, Novu Czerkvu, i Pivaru
Drum Bajszky
Drum od Piacze na Ćyupriu, Kapelu, Novu Czerkvu, i Pivaru
Drum Bajszky
Drum Bajszky
Drum Bajszky

BAJMOČKI DIVANI

KAŠTIGOVALI I POD ZEMLJOM

Katakombe ispod Bajmoka, koje počinju iz podruma stare Plebanije, još čekaju na istoričare da odgovore ko je, zašto i kada mogao da ih napravi. Ali, ovo mesto čuva još neke tajne o kojima današnji naraštaj malo zna. Jedna od takvih je podzemni zatvor iz vremena Austrougarske.

Piše: Miodrag Radojčin

Vrelo julsko popodne spustilo se na Bajmok, skoro nigde nikoga, a meštanin Stipan Babić, koji, kažu, zna i ono što je «vrag zaboravio», pokazuje, u stilu pravog «turističkog vodiča», znamenitosti «malog mista». Polazimo, naravno, od Plebanije, u čijem praznom, velikom podrumu (valjda su tu nekad bila burad s vinom) vlada prijatna hladovina. Silazimo nekoliko stepenica u još jedan podrum ispod podruma – i tu je ulaz u famozni tunel, toliko veliki da bi neki manji automobil, recimo «Fića», mogao komotno da prođe!

«On se račva u dva pravca», kaže Stipan Babić, «jedan iđe do takozvane «kalvarije» i tu se završava, gde su nekada bili turski logori. Drugi, južni krak, vodi do opštinskog bunara i malo je kraći. Priča se da je on nekada bio u katakombi, a sad je zatvoren betonskom pločom prečnika tri metra. Sećam se da sam ranije kada sam ulazio u hodnik nailazio i na otiske konjskih kopita, što znači da je moguće da je prolaz nekada služio i za transport.»

Sama crkva počela se graditi 1845. godine na temeljima jedne ranije, pa nije isključeno da su katakombe možda mnogo starijeg datuma i da su «uklopljene» ispod nje. Legenda govori da se narod za vreme Turaka tu sakrivao, jer su Turci u ovim krajevima boravili zapravo od proleća do jeseni, a kad zahladni vraćali su se u Anadoliju da prezime.

U pitanju je, naravno, tek priča, jer šta bi ljudi radili šest i više meseci pod zemljom, a i koliko bi Turci morali da budu naivni pa da ne otkriju ovakvo «sklonište». Ali, dok se arheolozi i istoričari ne dosete da ispitaju ovu najblaže rečeno zanimljivost, Stipan Babić zna i mnogo provereniju i verodostojniju storiju o podzemlju, vezanu za ne toliko davnu prošlost Bajmoka.

Žandareva poluga

«U doba Austrougarske vladavine, žandarmerija se nije nalazila u samom centru Bajmoka, već malo prema periferiji, u ulici koja se tada nazivala «Mađarska», kasnije za vreme stare Jugoslavije «Slovenska», a sada Maksima Gorkog» - priča bać Stipan. «Tamo je bila žandarmerijska zgrada i stan žandarskog narednika. Između te dve zgrade bio je jedan podzemni hodnik koji je služio za prolaz i u njemu su bili zatvori, pregrađeni drvenim letvama, slično kao danas što su podrumi u višespratnicama. Ovde su prestupnici bili zatvarani na dan, dva ili više ako zaborave na njih. Kada bi narednik išao kući onda je obavio vizitu njegovih robijaša, i ako se seti da bi koji mogao ići kući, puštao bi ga na slobodu.

Jedan hodnik tog koridora vodio je ispod dvorišta do narednikovog podruma, a iz njega je izlazio u plići deo koji se nazivao «pivnica» i gde se čuvalo vino, dok je dublji deo služio za krompir. Kada je bilo loše vreme, ili neka «gusta» situacija, onda žandarmerijski zapovednik ne bi išao preko dvorišta, nego kroz taj kanal», priča Stipan Babić.

Ali, i u samoj prostoriji za ispitivanje osumnjičenih postojao je «mehanizam» čija je svrha upućenima bila dobro poznata:

«Čuo sam od očevidaca koji su iskusili žandarske batine da su ih, kada bi ih doveli na ispitivanje, obavezno postavili ispred žandarskog narednika, koji je obavezno sedeo za stolom. Onaj ko je jednom već bio tu na ispitivanju mogao je da kaže istinu ili ne, ali kada je narednik spuštio ruku pod astal, onda je pričao i što zna i što ne zna, sve moguće, jer ispod stola se nalazila jedna mala poluga žicom povezana sa vratima na podu na kojima je stajao. Ako bi islednik povukao polugu, vrata bi se otvorila, i on bi propao u podrum sa visine negde 14-15 stepenica. Tamo su ga dočekali sa žilama i vilištanjem, a posle take «dobrodošlice» bacali u krletke.»

Kola za kaštigovanje

Bajmok je u stara vremena bio poznat po žandarima, kaže Stipan Babić, pa su ih iz Subotice ponekad «posuđivali» kada su im bili potrebni za neke naročite «poslove». Iz Subotice je, opet, u Bajmok dolazio neki žandarski narednik Mate, koji je upamćen po nadimku «Mate-komelate-šećerdate-taj više ne krade», što jasno govori o tome kakvim se «efikasnim» metodima služio da «ubedi» Bajmočane da se vladaju ispravno i po zakonu.

«Imali smo nekada i kola za kaštigovanje», priča Babić, «i to su ona koja se danas nalaze u subotičkom muzeju, a u stvari potiču iz Bajmoka. To su bila kolica sa malim točkovima dužine čoveka, na koja su razapinjali osuđenika i okivali ga gvožđima. Vodili su ga onda po ulicama i usput batinali, a on je na svakom ćošku morao vikati – «Ja sam krao, ja sam se tuko», dok su ga druga dvojica koji su bili malo manje krivi vukli na kolicima. Posli je došao jedan gradonačelnik, predsednik opštine u Bajmoku, jer je Bajmok bio tada opština, i rekao da nam to više ne triba, pa su kola za kaštigovanje odneta u Suboticu i završila u muzeju», kaže Stipan Babić.

U Bajmoku su ponovo vreli julski dani, mladi se u letnjoj bašti u parku rashlađuju pivom i sokovima, pričaju o Svetskom fudbalskom prvenstvu i drugim savremenim temama, a ko će se setiti da zapiše zanimljivosti iz prošlosti koje samo retki kao što je Stipan Babić danas pamte?

BAJMAK

Danas se sve ređe čuje, a još ne tako davno bilo je dosta starijih koji su umesto Bajmok, govorili «Bajmak». Interesantno je, za objašnjenje porekla ovog naziva, da je na mestu ovog naselja za vreme vladavine Turaka postojao veliki vojni logor, koji se na turskom nazivao «bajamak». Ukoliko «Bajmok» potiče od te reči, onda je, kada kažemo «Bajmak», to bliže izvornom značenju njegovog imena.

LAZAR MALAGURSKI, NAJPOZNATIJI «UČITELJ» TAMBURE U VOJVODINI, PA I ŠIRE, NEDAVNO PROSLAVIO 80 - TI ROĐENDAN

UČIO DA SVIRA HILJADU TAMBURAŠA

Lazar Malagurski je osnivač Subotičkog tamburaškog orkestra, čovek koji je u Srednju muzičku školu u Subotici uveo predmet Tambura i napisao knjige po kojima se još uvek uči svirati ovaj instrument

Kada je tridesetak vrsnih tamburaša, nekadašnjih učenika najpoznatijeg učitelja tambure u Vojvodini pa i šire, Lazara Malagurskog, za njegov 80 - ti rođendan u restoranu «Kod Batesa» zasviralo njegovu omiljenu pesmu «Kad sam bio mlađan lovac ja», nije bilo potrebe da slavljenik bilo šta govori. Izraz lica i suze koje nije mogao da zaustavi jasno su odražavali njegovo iskreno iznenađenje i emocije.

- Zadrhtale su mi ruke kada su mi dali tamburu - priča Lazar Malagurski. - Drago mi je što su se moji nekadašnji učenici setili moga rođendana i priredili mi nezaboravno iznenađenje. Svirali su i «školske lekcije» koje sam im zadavao, zbog čega sam zaplakao.

Od 1952. do 1993. godine, dok je svirao i radio kao «učitelj» tambure, ne samo u Subotici nego i u Tavankutu i Bajmoku i mnogim kulturno-umetničkim društvima, kroz «njegovu školu» prošlo je preko 1.000 učenika, odnosno tamburaša. U najvećem gradu severne Bačke poznat je po tome što je osnovao Subotički tamburaški orkestar.

- Sve tamburaške orkestre koji su radili ili još uvek rade sam ja osnovao. Sećam se kada sam osnivao Subotički tamburaški orkestar koji još uvek uspešno radi pod rukovodstvom Stipana Jaramazovića, takođe mog bivšeg učenika, da sam spojio 12 učenika iz Muzičke škole i 18 iz KUD «Mladost». U Muzičku školu sam uveo predmet Tambura, školske 1960/1961. godine, a koji se još i danas uči iz knjiga koje sam pisao - objašnjava Malagurski.

Lazar Malagurski sa omiljenim instrumentom

Lazar Malagurski sa svojim orkestrom

Na pitanje kako je zavoleo tamburu i počeo da je svira odgovara:

- Kao dete voleo sam da slušam tamburaše. Upijao sam svaku notu, trzaj žice na tamburi, pa i sam počeo da sviram. Pre mene u porodici niko nije svirao tamburu, pa ni moja dva sina. Sada imam naslednike, i to unuka Adrijana i unuku Brigitu - priča Lazar Malagurski.

Ljubitelji tambure i bivši učenici Lazara Malagurskog tvrde da nije bio strog učitelj, da je umeo i da ih pohvali, ali i kazni.

- Kada neko od mojih učenika ne bi naučio da svira

ono što sam zadao, poslao bih ga u drugu učionicu ili sobu i nisam mu dozvoljavao da uđe među drugove dok ne nauči zadato. Isto tako, kada bi nešto dobro radili, znao sam da ih zagrlim i poljubim ili pohvalim - kaže Malagurski.

Ljubitelji i poznavaoci tambura i tamburaša tvrde da u Subotici, Vojvodini, pa čak i šire, nema tamburaša koji nije bio učenik Lazara Malagurskog.

- Ispit kod mene nije položio samo jedan učenik zato što nije hteo. Svi ostali jesu, bez obzira da li su imali manje ili više talenta. Svi su mi oni jednako dragi, ali ipak izdvajam Ivicu Vidakovića, Antuna Letića - Nuneta, Milana Pridraškog i Zlatoja Pajčića. Oni su mi nekako najsličniji. Svi sviraju tamburu iz ljubavi i po prirodi su entuzijasti - kaže kroz suze Lazar Malagurski.

Lazar objašnjava da je i pored tolikog broja učenika uspeo da napiše knjige. Jedna je o «bačkim Bunjevcima», a druge dve su «Škola za tambure» prim i basprim od prvog do šestog razreda Muzičke škole.

- Nadam se da ću sakupiti dovoljno novca da izdam nove knjige po kojima će mlade generacije učiti da sviraju tamburu - zaključuje Lazar Malagusrki.

Vesna Ivošević

Uvek u društvu bližnjih i prijatelja

„SLEDBENICI TUMBAS PERE HAJE“

NA MEĐUNARODNOM FESTIVALU TAMBURAŠKIH ORKESTARA

Od 3 do 5. avgusta 2006. godine u Bjelom Polju (Crna Gora) održan je IV Međunarodni festival tamburaških orkestara. „Sledbenici Tumbas Pere Haje“ iz Subotice su imali čast da budu jedan od 23 orkestra koji su učestvovali na ovom festivalu. Ovaj festival je okupio brojne orkestre iz zemlje i inostranstva i to Bugarske, Srbije, Hrvatske, Slovenije, Makedonije i Bosne i Hercegovine. Tamburaški ansambl „Sledbenici Tumbas Pere Haje“ je nastupio prvo festivalsko veče sa pet kompozicija, a publika je veoma dobro primila ono što je izvedeno. Nakon otvaranja festivala i prve festivalske večeri, gradonačelnik Bjelog Polja, gospodin Tarzan Milošević, koji je ujedno i predsednik saveta festivala, ugostio je naš ansambl u kući pesnika Riste Ratkovića.

Tamara Babić

NA BIKOVAČKOM AERODROMU UMISTO AVIONA

„LETILI“ ŽERAVI I DORATI

Na aerodromu „Bikovo“ nedaleko od Subotice 12. avgusta 2006. održano je treće po redu takmičenje orača „Subotička brazda“ u organizaciji Udruženja poljoprivrednika iz Subotice.

Brazde su orali plugovi s konjskom zapregom. Bili su to više paradni neg radni konji, na momente se činilo da će i plug i orača kasom odvuć na kraj strnjike. Na drugom kraju širokog bačkog polja brekćali su veliki traktori u čijim je motorima na stotine konjski snaga. Oni su, naravno, pravili dublje brazde.

Na velikoj ledini skupilo se tušta svita, za svakog se našlo ono što voli. Prvi put je ove godine učestvovalo i novoosnovano etno udruženje „Đeram“ koje je, na čelu s predsednicom Zoranom Arsenić, organizovalo izložbu bilog šlinga, radova od ljuskure i slame, a bilo je i slika. Svoje rukotvorine prikazalo je na svojim manekenkama i udruženje „Hera“ iz Bačke Topole. U zabavnom programu nastupili su KUD „Aleksandrovo“ s narodnim igrama, tamburaški ansambl „Sledbenici Tumbas Pere – Haje“ sa solistkinjama Tamarom Babić i Svetlanom Milodanović. Stare pisme pivala je solo Žana Prijić. Gabrijela Diklić je govorila svoju poemu „Meni salaš bili fali“. Izmed jedanajst divojaka obučeni u narodnu nošnju birana je „Mis etno stil“. Lentu je ponela Jelena Tikvicki, učenica subotičke gimnazije. Uz sve to bilo je i ića i pića.

Tako se te subate uživalo nedaleko od varoši. Primetio se napridak u poljoprivredi, za kormanjom traktora sidili su mladi ljudi, a na mladima svit ostaje.

Marija Horvat

PRVA GODINA INFORMATIVNO POLITIČKOG MESEČNIKA „BUNJEVAČKE NOVINE“ KROZ SUBOTIČKE NEDELJNIKE

ROĐENDAN BUNJEVAČKIH NOVINA

Prva godišnjica izlaženja Bunjevačkih novina, informativno-političkog mesečnika kojim je ova nacionalna zajednica, ravnopravno sa drugim manjinskim zajednicama, konačno realizovala svoje pravo na informisanje, obeležena je malom svečanošću u prostorijama Bunjevačke matice.

Rođendan ovog lista okupio je brojne kolege, ali i druge javne ličnosti, uključujući i gradonačelnika Gezu Kučeru (Kucsera Géza).

Bila je to i prilika da prvi čovek grada obiđe prostorije Bunjevačke matice i lično se uveri u trenutno stanje radova na uređenju prostora.

„Subotičke novine“

Čestitka gradonačelnika Kučere

OŽIVLJAVANJE IKAVICE

Nakon izlaska iz štampe trinaestog broja „Bunjevačkih novina“, protekle sedmice, u Bunjevačkoj matici, prigodno je obeležena prva godišnjica lista. Na svečanosti su pored prisutnih, viđenijih Bunjevaca bili i predstavnici lokalne samouprave, zatim drugih nacionalnih zajednica, kolege iz ostalih medija i mnogi gosti.

- Jedan ovakav list kao što su „Bunjevačke novine“ može biti veoma interesantan na spajanju i povezivanju svih naroda i nacija koje žive u našoj sredini. I ona prednost

Subotice, kvalitet na koji se uvek pozivamo, to je šarolikost raznolikosti, a opet tolerancije zavisi baš od ovakvih elemenata koji zajednički mogu činiti samo celinu – rekao je Geza Kučera, čestitajući „Bunjevačkim novinama“ prvi rođendan.

Urednica Vidaković pozdravlja goste

Nikola Babić, predsednik Bunjevačkog nacionalnog saveta, istakao je da je najvažnije to da Bunjevci imaju kontinuirano izlaženje njihovih novina.

- Možemo našim Bunjevcima i svima koji nas poštuju da kroz sadržaje u novinama predstavimo naše bogato istorijsko nasleđe, da kroz njih obaveštavamo i informišemo o svim aktuelnim događajima ne samo Bunjevce već i ostale naše sugrađane – naglasio je Babić.

Glavni i odgovorni urednik „Bunjevačkih novina“ Vesna Vidaković istakla je značaj novina za Bunjevce koje su dobar put oživljavanja ikavice.

- Nama je sada posao da oživimo ikavicu, koja je zapostavljena, i da ona krene putem osavremenjivanja kako bi se sačuvala od zaborava ili postala ravnopravna sa ostalim govorima, makar kao dijalekt – rekla je Vesna Vidaković.

„DANI“

BUNJEVAČKA REČ SIGURNIJA

„Bunjevačke novine“ su 4. avgusta na svečanosti u Bunjevačkoj matici obeležile prvu godišnjicu kontinuiranog izlaženja. Pre godinu dana ovo informativno-političko glasilo je osnovano od strane Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, a na njima neposredno radi Bunjevački informativni centar, takođe institucija Nacionalnog saveta. Uz brojne predstavnike medijskih kuća, svečanosti je prisustvovao i gradonačelnik Geza Kučera.

Nikola Babić, predsednik nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, za naš list je izjavio da su „Bunjevačke novine“ izlazile i ranije, ali bez kontinuiteta jer nije bilo sigurnog oslonca u finansiranju.

- To je rešeno osnivanjem Bunjevačkog informativnog centra. Što se novina tiče, stižu nam i pohvale i primedbe, koje sa jednakom pažnjom treba da analiziramo. Od stvari koje nismo uspeli da rešimo izdvojio bih distribuciju, odnosno našu želju da novine budu dostupne većem broju Bunjevaca jer oni ne žive samo u Subotici. Zatim, imamo zahteva od nekih intelektualaca među Bunjevcima da tekstovi u novinama budu pisani na pravilnom bunjevačkom jeziku, a svako od njih ima drugačije mišljenje koji je to pravi. Očekujemo verifikaciju gramatičkog priručnika bunjevačkog jezika koji treba da reši ovaj problem. Jedni pišu ovako, drugi onako, Bunjevci decenijama nisu imali škole na svom maternjem jeziku, i sada ni ja ne znam „pravo da divanim bunjevački“, pa se često i ne usuđujemo da javno govorimo na ovom jeziku.

Novinari i kao gosti i na zadatku

Vesna Vidaković, v.d. glavnog i odgovornog urednika „Bunjevačkih novina“ i direktor Bunjevačkog informativnog centra, kaže da je ovaj mesečnik koncipiran na principu nedeljnog magazina, ima informativni blok, blok posvećen kulturi, blok sa kolor stranicama za prikaz običaja i života Bunjevaca.

- Toga još uvek nema dovoljno i u tom smislu će novine pretrpeti promene. Cilj nam je da što više pišemo o tome kako Bunjevci žive, da dospemo do njih u manjim mestima i na salašima, jer mislimo da je svaki Bunjevac još uvek jako vezan za salaše.

- „Bunjevačke“ se pišu na ekavici i na ikavici. Ikavicu treba poznavati da bi se moglo na njoj pisati. Pokušali smo da prevodimo na ikavicu, ali smo dobili kritike da je to neprihvatljivo. Novinari koji su već pokazali da znaju ikavicu sada pišu njome, a ostali ekavicom. U nekim istorijskim periodima bunjevački jezik je imao tretman jezika, a sada je ikavica dijalekt. Da postane jezik treba da ispuni mnogobrojne uslove. Kod bunjevačkog jezika je veliki problem što je potiskivan, naročito od Drugog svetskog rata, i nije se razvijao, ostao je na nekom nivou arhaičnog jezika. Jako je bitno da ikavica živi, da se razvija, da se osavremeni. Međutim, mediji nisu idealno mesto za razvijanje i čuvanje jezika, to treba da se radi kroz literaturu – rekla je Vesna Vidaković.

Dnevnik „SUBOTIČKE“

NA VELIKU GOSPOJINU BUNJEVCI SVEČANO OBILUŽILI „DAN DUŽIJANCE“

U SLAVU BOGA I KRUVA

Saša Vučinić predsednik Skupštine opštine Subotica

Nikola Babić predsednik BNS pozdravlja goste

Bunjevačkom himnom „Podvikuje bunjevačka vila“ u izvođenju grupe pivača Bunjevačkog kulturnog centra iz Subotice, Nikola Babić, pridsidnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, uz pratnju momka i divojke uno je bunjevačku zastavu u Veliku većnicu Gradske kuće, i tako objavio početak svečane akademije koja je posvićena Dužijanci, jednom od zvanični praznika Bunjevaca u Srbiji.

- Očekivali smo da ćemo, na ovaj veliki dan, i mi ko i ostale manjine moći dignit naš barjak na Varoškoj kući i tim pokasti i formalno kako smo svi ode ravnopravni - kazo je Nikola Babić. – Međutim, i pored niki pomaka koji su urađeni u ovoj varoši, još nije sasvim sazrila svist da je to sasvim normalan čin. Virujemo da će se to na pravi način svatit i da će se nepravda ispravit već za 25. novembar, naš sledeći praznik.

O Dužijanci kroz prošla vrimena koju rič je kazo Mijo Mandić, vridni istraživač bunjevačke prošlosti.

- Velečasni Blaško Rajić 1911. godine uvodi „Dužijancu“ u Crkvu i u svit građanstva. Onda ona postaje crkvena i liturgijska. On je tim sproveo u dilo ideju biskupa Ivana Antunovića da se ostvari inkulturacija narodni običaja u liturgiji - naglasio je Mijo Mandić jedan od najvažniji momenata. - Uvođenjem u liturgiju žetvene svečanosti ko što je „Dužijanca“, velečasni Blaško Rajić je Bunjevcima priuštio javni, crkvenograđanski okvir, i uporišno misto u odbrani samobitnosti i autentičnosti Bunjevaca.

Prisutne je u ime Bojana Kostreša, pridsidnika Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine, pozdravio Nikola Ćirović, poslanik.

- Skupština APV neće dozvoliti ni pojedincu, a ni bilo kojoj organizaciji da izvrši asimilaciju Bunjevaca ili bilo koje druge manjinske zajednice - naglasio je Ćirković. - Naš zadatak je da svakoj manjini omogućimo da se razvija i sačuva svoje običaje, kulturu, tradiciju i svoju samobitnost.

Mijo Mandić o Dužijanci

Pozdrav u ime lokalne samouprave je prino Saša Vučinić, pridsidnik Skupštine opštine Subotica.

- Subotica je ponosna što ima ovakvu šarolikost nacionalnih zajednica i uvek će svaku podržavati i pomoći joj da radi i sačuva svoja obeležja - kazo je Vučinić. – S velikim ponosom kažem da mi je čast da budem na ovoj svečanosti.

Kulturni program su obilužili tamburaški ansambl „Sledbenici Pere Tumbas Haje“ sa vokalnom solistkinjom Tamarom Babić i folklorni ansambl Bunjevačkog kulturnog centra iz Subotice.

J. Poljaković

SOMBOR

DUŽIONICA 2006.

Tradicionalna manifestacija pod imenom «Dužionica 2006.» započela je u ranim jutarnjim satima likovnom kolonijom na kojoj je učestvovalo deset likovnih umitnika, akademskih slikara sa teritorije Zapadnobačkog okruga.

Kolonija je održana na Dida Hornjakovom etno salašu, na Gradini, nedaleko od Sombora, a na njoj su učestvovali: Milenko Buiša-Mito, Nikola Brkanović, Milan Radaković, članovi likovne grupe 7+1, Milorad Rađenović- Đene, član Likovne grupe 76 , svi iz Sombora, Rade Dragnić iz Gakova, Mirko Ćirić i Suzana Mrkić iz Kule, Rajko Čabarkapa iz Sivca i Svetislav Šljukić- Svele iz Vrbasa, pridvođeni čuvenim slikarom vojvođanske ravnice Savom Stojkovim.

Prema ričima Milenka Buiše-Mite, organizatora likovne kolonije, na kojoj je nastalo dvadesetak dila koja će ostat u fundusu Dida Hornjakovog salaša, kolonija je bila na temu – žito, u skladu sa manifestacijom Dužionica 2006. Kolonija će, prema ričima Aranke Hornjak, domaćice salaša, postat tradicionalna.

U večernjim satima, u foajeu Narodnog pozorišta Sombor, bilo je izloženo oko trideset dila petnaestak slikara koji su lanjske godine učestvovali na likovnoj koloniji, a izložbu je otvorio Nikola Brkanović, član likovne grupe 7+1, iz Sombora.

Iste večeri, na popularnom «ćelavom» trgu u Somboru (Trg svetog Trojstva) održan je cilovečernji koncert kulturno – umitničkih društava iz Sombora - GKUD «Ravangrad» i KUD «Sombor», iz Sombora.

«Ravangrađani» su nastupili sa izvornim ženskim pivačkim grupama «Sokolice» i «Varošanke», gajdašem Slobodanom Bačićem- Brbom, a specijalni gost bio je Mladen Đurić, gajdaš iz Kosjerića.

U okviru kulturno – umitničkog programa, u konkurenciji deset parova bandaša i bandašica, za bandaša manifestacije izabran je Željko Lakatoš iz Apatina, a za bandašicu Mina Čordaš iz Subotice. Izabrani su, takođe, prvi i drugi pratioci bandaša i bandašice.

M. Blažić.

Posvećenje kruva u crkvi Presvetog trojstva

Predaja kruva Nikoli Babiću

Sa potpredsednicom opštine Sombor Horvat Odri Martom koja je primila kruv

CIO SOMBOR NA SLAVLJU

Pridajom kruva od novog jel ovogodišnjeg brašna pridsidniku Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine Nikoli Babiću (a što su učinili ovogodišnji bandaš i bandašica ko najlipši par od bunjevačkih divojaka i momaka Željko Lakatoš i Mina Čordaš), završen je najsvečaniji dio manifestacije Dužionica 2006. održane 05. avgusta ove godine, sad već s tradicijom, u Somboru. Nećemo ovaj put divanit o kadgodašnjoj subotičkoj gradskoj tradicionalnoj manifestaciji koja je, i pored tog što je vikovima poznata ko bunjevački običaj, dodiljena hrvatskim institucijama da je organizuju ko manifestaciju svog običaja (zbog čega su je Bunjevci morali priselit u Sombor), nit o kršenju tradicije da se bira najlipši par za bandaša i bandašicu (a ne da se rasparivaju), jel praznik je veselje, i ne triba ga kvarit.

Kruv je, zatim, pridsidnik BNS, kako je to već običaj, prido u somborskoj Županiji prvim ljudima Opštine, ovaj put je to bila potpridsidnica Horvat Odri Marta. Med gostima Dužionice je, izmed ostalih, i ovaj put bio sekretar Saveta nacionalnih manjina Republike Srbije, Petar Lađević.

Cila parada u kojoj je bila većinom mladostilipota u najlipšoj bunjevačkoj nošnji krenila je od somborske Županije, što pišice, a što čak i u tropregu odnigovanih konja, upregnutih u ritko viđane karuce, a sve uz zvuke od tambura do gajdi. Zajedno sa pridstavnicima bunjevačkih organizacija iz susedne Republike Mađarske putem kroz centar varoši kruv je na posvećenje stigo u rukama bandaša i bandašice u crkvu Presvetog trojstva. Potom je u centru Sombora održana prava smotra bunjevačkih i drugih prigodnih folklornih igara, da bi se završila u društvu svih Somboraca koji su se u centru zatekli da vide ovaj bunjevački običaj.

V. Vidaković

Dobro raspoloženje na likovnoj koloniji

Tri prvoplasirana bandaška para

Perica i Anja najpopularniji

U BUNJEVAČKOJ MATICI PREDSTAVILO SE KUDŽ “BRATSTVO”

DOBAR FOLKLOR - UVEK ZADOVOLJSTVO

Sredinom ovog meseca u hramu bunjevačke kulture predstavilo se KUDŽ “Bratstvo”. Na sceni Bunjevačke matice su se smenjivali igrači i svirači. Ženska pevačka grupa izvela je staru bunjevačku pesmu “Veselo srce kudelju prede”. Posle njih folklorni ansambl izveo je splet bunjevačkih igara, a zatim je tamburaški orkestar odsvirao jedan kolaž bunjevačkih pesama i igara. Nagrađeni burnim aplauzom kako i priliči Društvu koje iza sebe ima preko šest decenija tradicije, prisutni su od Antuša Romića, umetničkog rukovodioca, mogli da čuju i nešto više o Društvu osnovanom 1945. godine.

Antuš Romić

Društvo je osnovano prvenstveno radi skupljanja omladine, sa ciljem očuvanja i negovanja tradicije i običaja subotičkih žitelja, pre svega Bunjevaca, ali i ostalih naroda i narodnosti koji su živeli u tadašnjoj našoj zemlji. Na samom početku rada u Društvu se osnovala folklorna, tamburaška, dramska sekcija i duvački orkestar. Tamburaše je predvodio legendarni čika Pere Tumbas Hajo. Napredak društva bio je vidan, a svi njegovi članovi predano su radili decenijama da bi ovo KUDŽ dospelo na sam vrh u ovoj branši. Već početkom devedesetih osnovan je i počeo da radi Dečiji folklorni ansambl. Za nepunih godinu dana Društvo beleži rekordan broj članova - od početka svog postojanja preko 250, raspoređenih u sedam folklornih sekcija, zatim u literarnoj, horskoj, sekciji solo pevanja, narodnog i tamburaškog orkestra.

- Da iz masovnosti proizilazi i kvalitet pokazale su godine od 1994. do 1998. u kojima je Dečiji ansambl pet puta učestvovao na festivalu folklora u Čanju, a čak četiri puta je uspeo da osvoji prvo mesto. Na tim festivalima uvek je bila žestoka konkurencija po 15 i više ansambala. Kvalitet je konačno potvrđen 1996. kada su u Futogu na Međunarodnom festivalu folklora ovi mališani osvojili treće mesto – rekao je Antuš Romić.

Tokom poslednje decenije razvijaju odnose sa drugim folklornim društvima. Ovakva saradnja započeta je sa KUD-om “Dule Milosavljević” iz Čačka sa kojim su se 1995. godine pobratimili, zatim KUD-om “Goša” iz Smederevske Palanke, tu su i “Azbukovica” iz Ljubovije, “Biserica” iz Pirota, “Srbijanka” iz Leskovca, a danas uspešno sarađuju i sa KUD-om “Šamod” iz Aranđelovca, kao i sa dva KUD-a iz Makedonije.

- Društvo danas na repertoaru ima 32 koreografije, a od toga 22 za prvi izvođački ansambl, šest za omladinski i tri koreografije za dečiji. Ovim repertoarom pokriveno je celo područje Srbije, a izvodimo igre iz Vojvodine, Pomoravlja i sa Kosova, kao i igre iz bivših jugoslovenskih republika – naglasio je Romić.

T. D.

NOŠNJA

- Od samog početka rada velika pažnja u Društvu poklanjana je nabavci narodne nošnje i njenog očuvanja. Danas imamo originalne narodne nošnje stare preko sto godina. One su izuzetno lepe i vredne i na njih smo posebno ponosni – kaže Antuš Romić.

VETERANI

Već 15 godina KUDŽ “Bratstvo” okuplja i veterane sa ciljem da se i ovi članovi ne osete zapostavljeni. Folklorni ansambl veterana godišnje ima tri do pet nastupa i redovni su učesnici Sabora veterana u Žitištu.

Pored veterana u Društvu radi i sekcija za rekreativni folklor. Na taj način svi građani koji žele da nauče mogu da dođu i ovde garantuju da niko neće otići «nenaučen”.

INTERVJU SA BOROM OTIĆEM, NOVINAROM TV NOVI SAD I AUTOROM EMISIJE „PETKAZANJE“

VOJVODINA U SRCU

Svakog petka u 22 sata na TV Novom Sadu počinje emisija „Petkazanje“, čiji je autor Boro Otić. U to vrime isprid televizora su svi oni koji vole Vojvodinu i pripovitke o njoj, jednostavne, a opet neobične i neponovljive. Gledaje ji sve tri generacije, podjednako i žene i muškarci, ko i sve socijalne strukture – od akademika pa do nepismenog svita, pravi je hit u Beogradu, a ne zaostaje ni kod naši komšija iz Hrvatske i Bosne.

Zajednička crta Bore Otića i Bunjevaca je ogromna ljubav prema ravnici, salašima i Vojvodini. Zato smo ga positili i podivanili s njim. Noć je već uveliko padala nad Novim Sadom, a njegov radni dan nije bio ni blizo kraja. Ovaj otvoren, jednostavan, a opet velik čovik, divanio nam je o svojem ne baš lakom poslu, selu i gradu i još kojčemu.

1. Kako se „rodilo“ Petkazanje?

Ono je nastalo nekako postupno. Prvo je to bio prilog u emisiji Nedeljno popodne, a onda smo krenuli daleko ozbiljnije. Odabrali smo petak, kasne večernje sate za druženje sa našim gledaocima. To i nije neko zahvalno vreme, jer petkom počinje vikend, ponuda programa na raznim televizijama je vrlo jaka. Ali, eto već drugu sezonu, vrlo uspešno se borimo sa konkurencijom. Prema istraživanju marketinške agencije EJB iz Švajcarske „Petkazanje“ je najgledanija emisija na Televiziji Novi Sad, i u tom večernjem terminu ima oko 330.000 gledalaca. Tokom 100 minuta, koliko traje emisija, dobijem između 300 i 500 SMS poruka i veliki broj e-mailova. Sve je to moj motiv da nastavim, zajedno sa svojim snimateljem i toncem, svaki put još bolje i više da radim.

2. Zašto baš to ime „Petkazanje“?

Hteli smo malo da se poigramo rečima i zagolicamo maštu gledalaca. Prvo emisija ide petkom, pa onda ima pet priloga, a i u njoj ima kazanja. I kad se to sve nekako poslaže dobije se Petkazanje. Ono je na početku bilo zamišljeno kao „tvrda muška priča“, sa prilozima o lovu, automobilima, pa i erotikom. Ali kroz vreme emitovanja ona je nadrasla tu prvobitnu ciljnu grupu, pa je danas rado gledaju i žene. Erotiku uvodimo već od narednih jesenjih dana. Kad malo zaladi, i bude prijatnije za gledanje. Sećam se jedne izložbe belog veza i šlinga u okviru Berbanskih dana, na Paliću pre par godina, tu je bila prikazana lepota žene u najlepšem obliku. A to je ono što želim da prikažem.

3. Odakle kod Vas tolika ljubav prema selu, paorima i običnom svetu, Vojvodini?

To je moje dvorište i tu sam ja „kod kuće“. Odrastao sam na selu i danas živim na selu. Tačnije, samo stižem da spavam na selu, jer mi radni dan počinje oko 9 sati a najčešće završava iza ponoći. Vojvodina je lepa jer je mirna, ona se nikom ne zamera. Mislim da nam drugi i zavide na smirenosti, kreativnosti, bogatstvu razlika. A opet smo nenadmašni kad se veselimo i lumpujemo, jašimo konje il “teramo kera.“

4. Šta mislite koja je sudbina sela?

Ako se ovako nastavi za 20 godina njega više neće biti. Nikad na selu nisu bile jeftinije kuće, a o onim koje su napuštene da i ne govorim, i to po centrima sela. Verujem da će biti sve više onih mladih ljudi koji će se odlučiti da ostanu na selu i nastave tradiciju naših starih.

Na selu ljudi još uvek znaju ime svojem komšiji, mogu mu se obratiti za pomoć, popričati s njim. A toga više u gradovima nema. Nastalo je neko vreme siromaštva i prenaseljenosti gradova.

5. Kroz rad ste upoznali mnoge nacionalne manjine. Šta znate o Bunjevcima?

Generalno znam vrlo malo. Ne znam odakle su došli, jer smo svi mi u Vojvodinu od nekuda došli. Znam po neke bunjevačke reči, da im je nedelja šesti dan, da su veliki vernici. Poznati su mi po neki sveci, nešto znam i o običajima, ali o istoriji i kulturi ovog naroda ne znam ništa.

6. Šta mislite zašto jedni o drugima znamo tako malo, iako se na ovim prostorima vekovima prožimamo?

Bar kod mene to neznanje nije plod moje indiferentnosti prema nekom narodu ili manjini. Možda je problem u tome kako i na koji način su te informacije plasirane. Zalažem se u Televiziji da sve emisije nacionalnih manjina budu titlovane, kako bi ih više ljudi moglo pratiti, sem one uske grupe kojoj je namenjen taj program.

7. Naporedo u Vojvodini postoji standardan i dijalekatski govor. Kojem u svojim emisijama dajete prednost i zašto?

Moglo bi se reći da favorizujem dijalekt, jer ga većina mojih sagovornika govori. Dešava mi se da im se u govoru i ja pridružim, ali to nije ništa iskarikirano, niti veštački. Verovatno je i zbog toga ova emisija pravi hit u Beogradu.

8. I na kraju, šta bi poručili Bunjevcima?

Tako jednom dobrom i poštenom narodu bi poručio: Voleo bi da sidnemo za isti astal, podivanimo, gde bi više o vama naučio!

Suzana Kujundžić - Ostojić

ZA SALAŠ SIME ZVEKIĆA MOŽ KAZAT DA JE TAKO BLIZO TURIZMU A TAKO DALEKO OD NJEG

STARI SALAŠ NA OBALI PALIĆKOG JEZERA

Kad sam u maju mi-secu išla s planinarima oko Palićkog jezera, imala sam jedan razlog da pronađem salaš pokriven trskom. Srićna sam, pronašla sam stari salaš i oma se dogovorila da odem da ga fotografišem i zabilužim za novine. S obzirom da nije baš prijatno ići sama u nepoznato, pozvala sam planinarku Milicu Majstorović da mi pravi društvo. Salaš je udaljen od centra Palića oko dva i po kilometera. Lipo je ić kroz šumicu pored jezera desnom obalom od ribarske čarde. To poslipodne bilo je dosta kajakaša na jezerskoj vodi, a i senke drveća i zgrada ogledale su se u sjaju panonskog bisera. Ker Džuki nas je prvi primetio i dočeko.

Salaš je ziđan daleke 1914. godine, zidovi od nabijanice debeli su oko 50 centi. Simo je rođen na tom salašu l945. godine. Salaš je pokriven trskom i s malo cripa. Moj sagovornik kaže da bi posli skoro jednog vika tribalo skinit trsku i cilog ga pokrit cripom, al nema se novaca.

Na salašu žive i dva njegova sina, a žena mu je umrla prija desetak godina. Primeti se da fali ženska ruka.

Ima na salašu tri sobe, iz sridnje se iđe u pridnju i stražnju, tu je gang i sa strane mala kujnica u koju se iđe iz malog ambetuša. Od 1972. godine imadu struju.

Domaćin obrađiva pet lanaca zemlje, u starom čardaku su lanjski kuruzi. Mala njim je cina pa nek stoje, kažu mi. Simo nema traktor i zdravo mu je žao što otac nije dao da se prodadu konji i kupi traktor.

- Dok sam bio mlad iz Uprave zelenila uzimo sam fijaker, uprego naše konje i išo u svatove - s tugom pripovida Simo.

U avliji u korov zarasla pušnica, u njoj su samo kuke od šunaka i lece. Imadu Zvekići malu krmačicu, kažu mi da je vijetnamske rase i da su je dobili iz palićkog zoološkog vrta u zaminu za kuružnu. Biće uskoro prasica pa će se imat šta pušit u pušnici.

Tamo je i podrum, dida mu je imo vinograd i puno buradi, a sad u njim drže samo krumpir. Na tavanu domaćin čuva naćve da ga sićaju na ditinjstvo kad je mama zakuvavala kruv.

Išo je u majursku škulu na Paliću, sića se olajisanog patosa i stroge učiteljice koja je đakove prutom kažnjavala.

- Bižo sam iz škule kad je bilo računanje, a onda je prut imo posla - kaže Simo.

Na mistu stare škule sad je stanica milicije. Pitala sam kako se zimi živi na salašu. Kažu mi prilično teško, al da je dobro kad na jezeru bude bar 20

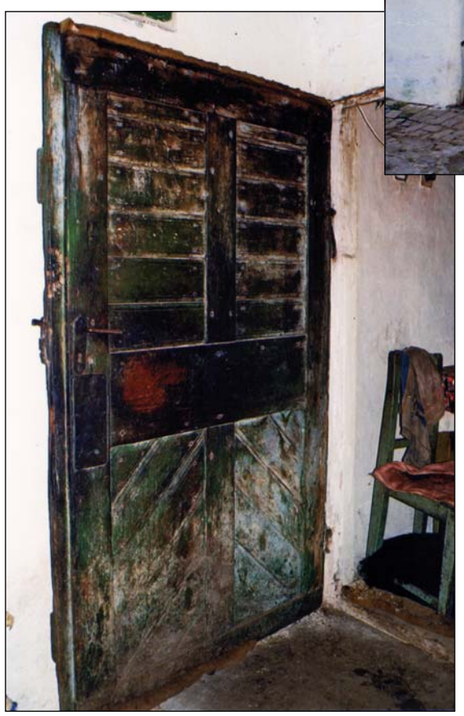
Milica Majstorović sa slikom salaša

centi leda i onda mogu priko do Vikend naselja, dućana i onibusa. Takođe kažu da je nuz obalu opasno ić jel

Sima Zvekić sa Bunjevačkim novinama

mož upast u vodu. Uveče ji mož vidit kako plivaje i nose trsku.

Izmed čardaka i dračova u ladu miruje špediter. Kad je berba zapnu ga za traktor i na njeg natovare kuruze. Dok divanimo, sagovornik često pali cigaretlu. Kaže da puši od l964. godine. Do odlaska u vojsku pušio je krišom, a kad je pošo, onda je kazo di su sakrivene cigaretle da ne propadnu.

Sinovi na televiziji gledaju fodbal, a Simo bi volio da malo više pokazivaju konje. Primetila sam dupla vrata za koja su mi

kazli da su ji još davno stari pravili bojeć se lopova. Simo je «glavni» kuvar i tog dana kuvo je kupus. Sinovi sve vole, samo da je kuvano ilo. Voli moj sagovornik bacit pogled na jezero, al je sad kaže tužno jel nema ribe. Tamo je ispod drača i stara klupa zarasla u korov, a kadgod je bila omiljeno misto za pecaroše. Znali su prisidit cilu noć dok ne navaćaju dosta ribe.

Na obali jezera lelujale su vrbe, dolazili su niki teški oblaci donoseć kišu. Prija nek što smo krenile, Milica je u gangu pronašla sliku salaša koju je nasliko Maćika Nemedi i poklonio je domaćinu.

Očle smo sa salaša i zaključile da sudbina upravlja našim životima, al i da je puno puti ljudi određivaju. Taki je život na salašu na atresi Tuk ugarnice 39. *Marija Horvat*

Priprema: Snježana Luetić Vujić

ZATEGNITE LICE - MASAŽOM

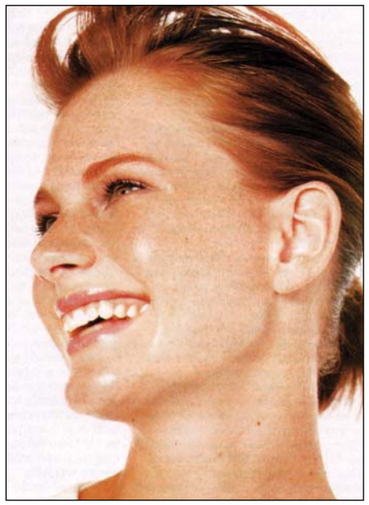
Često je mišljenje da Japanke imaju kožu kao od porcelana, da je s njihovom kožom predivno raditi i da nikakvih problema s tenom nemaju. Istina je, međutim, malo drugačija: većina Japanki ima masnu i sjajnu kožu. Da bi postigle onako lep ten kakav nama deluje kao da prirodno imaju, one se skoro ritualno bave negom lica i tela (za Japanku je sasvim normalno da na jutarnju toaletu, to jest negu lica i šminkanje, utroši sat vremena). Predstavljamo vam jedan od njihovih metoda za zatezanje i čišćenje lica - šijacu masažu.

Nakon što očiste lice adekvatnim sredstvom, Japanke to čišćenje završavaju pritiskom prstiju na određene tačke na licu. Efekat tog pritiska je podsticanje cirkulacije krvi i izlučivanja toksina. Kako to da uradite? Prvo lako pritisnite palcem središte brade, zatim pritisnite koren nosa s bočnih strana, pa slepoočnice u visini očiju. Mini-masažu završite masirajući ušne resice, koje ćete stisnuti između palca i kažiprsta.

Ovakva masaža je veoma prijatna i potpuno bezbolna - ako vas nešto boli, znači da pritiskate prejako (ne, efekat neće biti jači ni upečatljiviji ako snažno masirate, samo će vas boleti). Jačina pokreta treba da bude otprilike kao da nežno masirate bebu.

Japanke su sasvim svesne da je kožu neophodno čistiti i iznutra. One to čine na sledeći način: svako jutro na prazan stomak popiju čašu tople (ne vrele ni vruće!) vode u koju su umućene tri kašičice meda i jedna kašičica pirinčanog sirćeta. To jača imunološki sistem i čisti kožu. Pored toga, one odmah posle nanošenja kreme na lice popiju još jednu čašu mlake vode - ponovo radi čišćenja organizma, kao i da bi lice ostalo vlažno.

Ne kažemo da je neophodno da i vi sat vremena provedete negujući ujutro lice, ali ova kratka masaža i ispijanje tople vode (one s medom i sirćetom

i one bez njih) zaista ne zahtevaju mnogo vremena ni truda - a efekti prilično brzo postaju vidljivi. Probajte i uverićete se!

POSLASTICE ŽUTE KAO SUNCE

Kolači i torte sa breskvama idealni su uz popodnevnu kafu u društvu prijatelja. Sočni, slatki, mirisni – i nijedno parče nema više od 330 kalorija!

TORTA SA BRESKVAMA I RIBIZLAMA

POTREBNO:

Za testo:
-2 jaja
-90 g šećera
-100 g brašna
-20 g gustina
-kašičica praška za pecivo

Za fil:
-1 kg breskvi
-200 ml belog vina
-kora i sok od 2 limuna
-kesica vanilin šećera
-130 g šećera
-kesica želatina
-500 g mladog sira
-300 g slatke pavlake
-200 g ribizli
-30 g pistaća

PRIPREMA

Pećnicu prethodno zagrejati na 175 stepeni. Jaja, šećer i sok od pomorandže mutiti oko deset minuta da masa postane penasta. Sjediniti brašno, gustin i prašak za pecivo, a zatim dodati masu od umućenih jaja. Zamesiti glatko testo. Kolač peći oko 25 minuta. Ostaviti ga da se ohladi.

Breskve preliti ključalom vodom, oljuštiti, prepoloviti i izvaditi koštice. Vino sipati u šerpu. Limune oprati u vreloj vodi, izrendati koru i isceditи sok. Dodati sok i limunovu koru u vino. U šerpu dodati šećer, vanilin šećer i pripremljene breskve, pa sve poširati 3-4 minuta. Ocediti voće, pa ostaviti sok da se ohladi.

Želatin razmutiti prema uputstvu sa kesice. Ohlađeni sok dodati u sir. Pomešati želatin sa 6 kašika smese od sira. Zatim sve dodati u preostalu masu od sira. Ostaviti oko 30 minuta na hladnom mestu. Čim ova masa počne da se steže, dodati u nju čvrsto ulupanu slatku pavlaku.

Oko pečene podloge staviti kalup za tortu, pa sipati polovinu krema. Preko njega rasporediti 2/3 bresaka, pa ih prekriti ostatkom krema. Tortu ostaviti najmanje dva sata da se dobro ohladi.

Na kraju pažljivo ukloniti kalup. Oprati ribizle, ocediti ih i odstraniti peteljke. Preostale breskve iseći na tanje kriške. Po površini torte rasporediti pripremljene breskve i ribizle, a po ivici posuti sitno iseckane pistaće.

SPA CENTAR

Spa, spa, spa... Slušate o spa tretmanima, o tome kako je spa već godinama „in“, i rešile ste: i vi ćete da isprobate to „čudo“, još jedno u nizu, stiglo iz belog sveta. Samo, stvar je ipak nova, osećate se pomalo zbunjeno i nesigurno. Ništa zato! Evo na šta treba da obratite pažnju, pa će sve biti u redu.

Pre nego što zakažete svoj prvi tretman u spa centru, obiđite malo da ga vidite. Nemojte se stideti - vi ste mušterija i ne morate da uzmete ono što ne želite. Kad budete zakazivali, napomenite da vam je to prva poseta, kako bi vam osoblje reklo ono za šta bi inače možda podrazumevalo da već znate. Pre nego što zakažete bilo šta, raspitajte se kod osoblja koji bi vam tretmani najviše odgovarali - među najpopularnijim tretmanima su masaža, spa manikir i pedikir, kao i tretmani lica i tela.

Došlo je i vreme za sam tretman: dobro je da stignete petnaestak minuta ranije, naročito ukoliko želite da odete i na toplu kupku ili u tursko kupatilo. Pre masaže, tuširanje je preporučljivo; ako ste bili u bazenu i đakuziju, tuširanje je neophodno.

Niste baš sasvim zadovoljni uslugom ili možda vi očekujete previše? Evo kako možete znati da li je spa dobar: sve je čisto, terapeuti su profesionalni, uredni i prijatni i ne pričaju previše tokom tretmana (ne, niste obavezni da slušate maserkine žalopojke, imate dovoljno sopstvenih problema, a na masažu ste došle da se opustite i da na te probleme, makar nakratko, zaboravite - i za to plaćate), tretmani počinju na vreme (osim u slučaju „više sile“). Ukoliko neka od navedenih stavki ne stoji, razmislite o promeni spa centra - spa tretmani definitivno nisu besplatni i za svoj napornim radom zarađeni novac imate pravo da na takvom mestu očekujete kvalitet.

ZA DAME SA NAGLAŠENIM LISTOVIMA

Ukoliko imate naglašenije listove, leto može prilično da vas nervira - u letnjoj obući naglašeni listovi mogu da daju nogama zdepast izgled, a to, složićete se, i nije baš najprivlačniji oblik nogu, niti nešto za čime bi jedna dama čeznula. Nije da je kraj sveta niti svetska kriza, ali nije ni prijatno. Postoji li neko rešenje za ovaj problem - nešto što ne uključuje hirurgiju, i koje će dati brže rezultate od vežbi istezanja, kojima biste malčice (mada ne drastično) mogle da izdužite listove? Postoji!

Rešenje je u pravilnom odabiru obuće. Ukoliko je obuća oble forme ili s mnogo kaišića, vizuelno će skratiti noge i učiniti da deluju još zdepastije. S druge strane, špicasta obuća ili otvorene cipele vizuelno će izdužiti vaše noge, pa će izgledati lepo i elegantno.

Ipak, oprezno sa špicastom obućom - ako je previše špicasta, nepravilno obuhvata stopalo i steže ga, što vam može doneti brojne probleme (bol u stopalima, urastanje noktiju (joj!), žuljeve (i opet joj!), nekada i deformisanje stopala). U tom smislu najbolja bi bila obuća koja prati oblik vašeg stopala - najzdravija je, a pošto ni takva obuća nije obla, ne bi trebalo da vam vizuelno skrati noge niti da ih učini zdepastijim.

Ukoliko se opredelite za obuću s kaišićima (ne s previše kaišića, kao što smo rekli), obratite pažnju na to da oni ne smeju da budu previše zategnuti. U suprotnom će stezati stopalo, može se čak desiti i da vam naprave rane na nogama. Obavezno pažljivo prošetajte u ovakvoj obući pre nego što je nabavite i ne zaboravite da će vas ono što vas prilikom isprobavanja u radnji malo steže („ma, nema veze, nije puno“), prilikom dugotrajnog nošenja stezati mnogo više i doneti vam mnogo više neprijatnosti.

Ne bi trebalo da imate problema s nalaženjem ovakvih modela cipela - u našim prodavnicama trenutno postoji veliki izbor najrazličitijih modela, tako da ćete svakako naći neki koji vaše noge izdužuje baš onoliko koliko želite.

HOROSKOP ZA SEPTEMBAR

Priprema: Dragan Tovarišić

OVAN: Imaćete sreće u ostvarivanju finansijskih planova, pa slobodno uložite veću količinu novca, kupite ili prodajte nekretnine ili zatražite povišicu. Izbegavajte neverstvo i kratkotrajne avanture, ako želite sačuvati emotivnu sreću.

BIK: Izuzetan poslovni period s kraja prošlog meseca trebao bi se nastaviti tokom većeg dela septembra. Ne propustite priliku, kako ne biste posle zažalili. Na ljubavnom planu očekuje vas zanos, skladni odnosi i zadovoljstvo ličnim izgledom.

BLIZANCI: Predstoje vam novi događaji koji donose profesionalni uspon, pozitivne rezultate i širu satisfakciju. Još samo početkom meseca možete očekivati povoljan emotivni rasplet, ali će se on posle nastaviti.

RAK: Naići ćete na veću popularnost u poslovnim krugovima ili ćete napraviti svoju perspektivnu reklamu. Nezavisno od vašeg emotivnog statusa ili godina imate mogućnost da uživate u svemu što vam pričinjava posebno zadovoljstvo.

LAV: Ukoliko vam se ukaže prilika, prihvatite aktivnu ulogu i nove ponude, koje najviše odgovaraju vašoj profesionalnoj aspiraciji. Izgledaćete predivno i imaćete dobar povod da proslavite neke važne događaje zajedno sa voljenom osobom.

DIVICA: Na poslovnom planu važno je da delujete strogo profesionalno, kao i da se pridržavate oprobanih formula koje garantuju uspeh. Ovog meseca osetićete veliki emotivni zanos i posebno zadovoljstvo.

VAGA: Trebali biste prihvatiti nove poslovne mogućnosti koje vam se nude, a koje obećavaju napredak, dobru zaradu i bolje uslove rada. Možete se slobodno prepustiti svojim osećanjima prema voljenoj osobi i emotivnoj inspiraciji.

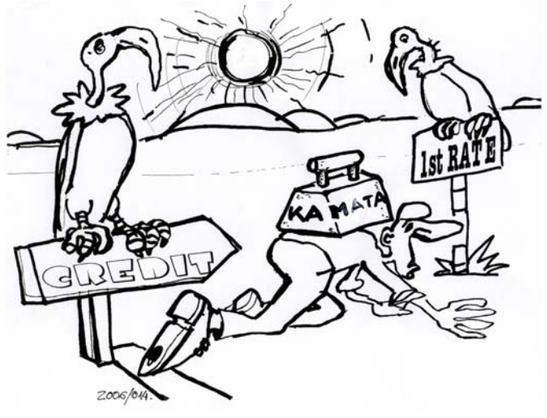
ŠKORPIJA: Pozitivno rešenje problema tokom prošlog meseca pratiće sjajni poslovni rezultati u prvoj polovini ovog, pa ćete imati razloga da se osećate »pobednički«. Na emotivnom planu ste još pod utiskom tek minulih nezaboravnih događaja.

STRILAC: Potrudite se da budete dobro informisani i dovoljno oprezni u komunikaciji sa poslovnim partnerima. Postoje i određene »naznake« o promeni poslovnog mesta. Ovog meseca osetićete snažnu potrebu da ulepšate svoj porodični, bračni ili intimni život.

JARAC: Ukoliko ste poslušali savet od prošli put, očekuju vas vrhunski poslovni rezultati, posebna priznanja ili napredovanje na statusnoj lestvici. Uživajte u ljubavnoj sreći koja vam se itekako smeši.

VODOLIJA: Svoje poslovne planove i važne ciljeve uvek možete da ostvarite na neki zaobilazan način ili mudrom poslovnom strategijom, što ćete učiniti i ovoga puta i postići zapažen uspeh. Imaćete priliku da uživate u novoj romansi i zajedničkoj sreći.

RIBE: Promišljenim ulaganjem svog novca, znanja i sposobnosti u korisne i perspektivne projekte, stvarate sebi dobru osnovu za budući poslovni uspeh. Potrudite se da zajednički emotivni život učinite dovoljno inspirativnim i uzbudljivim.

PRETPLATA ZA BUNJEVAČKE novine

Informativno - političko glasilo
Subotica, septrmbar 2006 . • Godina II Broj 10
Cina: 50 dinara

Do kraja godine: 160 dinara

Plaćanje možete obaviti na naš tekući račun kod **BANKA INTESA broj 160-143270-73** sa naznakom za pretplatu godišnju ili polugodišnju.

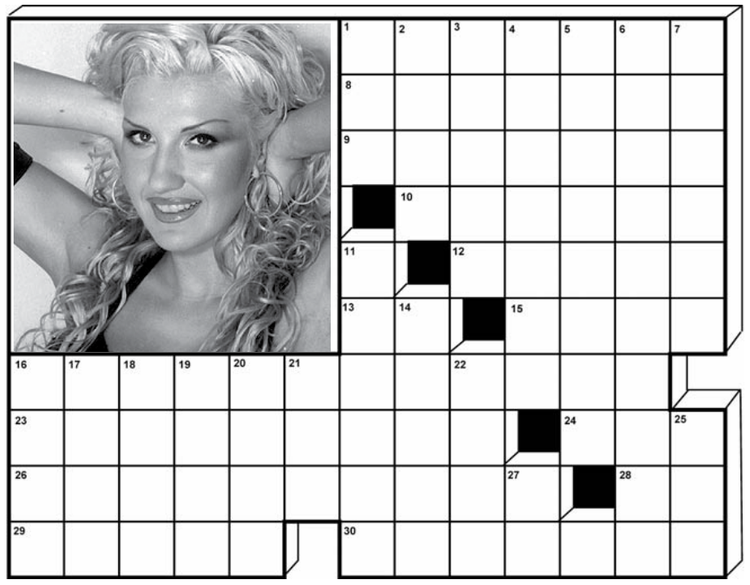
Vaše podatke, prezime, ime i tačnu adresu zajedno sa uplatnicom možete poslati na našu adresu Trg cara Jovana Nenada 15/I 24000 Subotica ili sve lično doneti na istu adresu.

Priprema: Dragan Tovarišić

UKRŠTENE REČI

VODORAVNO: 1. Stare računaljke; 8. Brodsko uže; 9. Vrsta odevnog predmeta (mn.); 10. Sprava, naprava; 12. Kontrateme; 13. Sportski centar (skr.); 15. Grad u Iranu; **16. Folk-pevačica sa slike**; 23. Usađivati kopanjem; 24. Klub dizača tegova (skr.); 26. Pridodavati; 28. Inicijali filozofa Roterdamskog; 29. Bilo kada; 30. Napadači;

USPRAVNO: 1. Ostrvo u Filipinima; 2. Lahor, povetarac; 3. Grad u Siriji; 4. Mesto na Dunavu; 5. Umorena, ubijena osoba; 6. Vrsta guštera; 7. Osoba koja iritira, provokator; 11. Spremište, špajz; 14. Navod; 16. Šesti mesec; 17. Ostrvo u Atlantskom okeanu; 18. Najzdravije piće; 19. Životinja bez nogu; 20. Verovanje, nadanje; 21. Ime glumice Gardner; 22. Jelo od testa; 25. Prost broj; 27. Skraćenica za: Izvršni komitet.

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO:

oderina, butilen, Agim, Zo, ak, tal, prepisi, letopis, SNEŽANA SAVIĆ, terakota, očev, Italija, odano, Koroman, sinod.

MATIJA VIDAKOVIĆ, MEĐU PRVIMA U DOBROVOLJNOM DAVALAŠTVU KRVI

KAD JE HUMANOST GLAVNO ZANIMANJE

Krv koju je dao mož stat u bure od 50 litara.

Prija nikoliko godina moj komšija je, vozeć biciglu, imo saobraćajnu nesriću. Kečio ga je kamion i on je dospio u bolnicu s teškim povridama. Dok su se borili za njegov život, čula sam da je dobio 12 litara krvi. Bilo mi je nevirovatno pa sam zvala odeljenje transfuzije subotičke bolnice i oni su mi potvrdili da je tako. Spasili su mu život i on ponovo živi i radi.

To je jedan od svakodnevni slučajeva kad triba krv. Otkud toliko krvi? Humani ljudi su ti koji je daju, u stvari daju ono što je najdragocinije. Subotica je poznata po humanosti, puno je ljudi spremno da pruži ruku i da pokloni krv.

Naš sugrađanin, Matija Vidaković (56), nezaposlen, nalazi se pri samom vrvu liste dobrovoljni davalaca krvi. Možda nećete virovat al on je dosad dao krv 139 puti, pa kad se to pomnoži sa 400 grama, dobije se veličina bureta od 50 litara. Puno je spašeni života, puno se ljudi srićno vratilo svojim porodicama. Možda bi tili kazat fala, al kome? Krv dolazi od nepoznatog.

Matija je, kako kaže, fala Bogu, dobrog zdravlja i svoju krv je prominio, to jest obnovio 10 puti. Prvi put krv je dao 20. juna 1968. godine iz radoznalosti, a posli je postala navika. Izmed dva davanja krvi, kaže on, prođe obično oko sto dana. Ima najčešću krvnu grupu koju ima 48% ljudi, „A +“. S obzirom da se u inostranstvu krv prodaje za novce, pitam ga jel bi išo da je proda. Kaže mi da, iako ne radi, ne bi išo zbog razni bolesti koje se mogu prinet iglom. Posli davanja krvi, i sutradan, ima potribu da pije više tečnosti, a oko nedilju dana povećan apetit, al to brzo prođe. Priroda i geni su mu podarili zdravlje dodaje, ističuć da mu je krvni pritisak odličan - 120 sa 80.

Matija je volonter subotičkog Crvenog krsta i član je predsedništva za davalaštvo krvi . Učestvuje u „Humanom Božiću“ koji će se ovog decembra održat četvrti put, kad obučen u Dida Mraza dili dici davalaca krvi poklone.

Matija pri Crvenom krstu Subotice vodi i klub „Misečina“ koji okuplja mlade koji nemaju novaca za kafiće i diskaće. Oni se sastaju svake subate u MEŠC-u od 20 sati do ponoći, bude ji oko dvadesetak između 13 i 20 godina i obično igraju tenis, šah, slušaju muziku. Nađe se tu i malo sokova i čegagod za prigrist. Probala sam maščom kruva, to starovinsko i siromaško ilo, i oduševila se.

Ima Matija sina Baneta (19) i ćer Blanku (24) koja je krenila baćinim stopama, već je 12 puti dala krv.

Moj sagovornik puni već četvrtu knjižicu dobrovoljni davalaca krvi, ima puno zafalnica, a pokazo mi je i značku koju je dobio za stoto davanje. Osto mu je, kaže, u lipom sićanju i lanjski trodnevni izlet s višestrukim davaocima krvi (žene s 50 i više, a muškarci sa 100 i više davanja) u Soko Banji.

Za kraj pripovitke Matijina poruka mladima je: „Dileć ono što imate, krv koja drugima triba, nećete bit siromašniji već bogatiji“.

Marija Horvat

Matija Vidaković i naš saradnik Marija Horvat

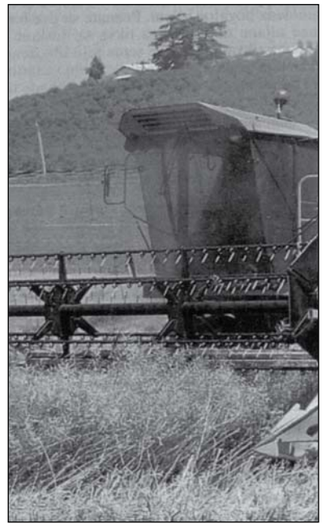

Piše: dr Andrija Peić

ULJANA RIPICA I BIODIZEL

Poznato je da konvencionalni izvori energije, fosilni ugalj i nafta imaju svoj limit. Iako nije kvantifikovano, čini se da su rezerve za oko 50 godina. Ovom triba dodat i porast ekološke svisti kod ljudi što triba imat u vidu kad se analiziraju izvori energije. Sagorivanjem uglja i nafte oslobađaju se gasovi koji negativno utiču na atmosferu, jel dolazi do efekta caklene bašče, što ubrzava zagrivanje atmosfere i izaziva klimatske promine. Naučnici smatraju da je supstitucija fosilnog dizel goriva biodizel.

U našem području polazeć od zemljišta i klimatskih uslova postoji mogućnost proizvodnje uljarica koje dajuć ulje obezbiđuju povoljan izvor biodizela. Jedna od tih kultura je uljana ripica.

Uljana ripica je značajna uljana kultura pored suncokreta u našem klimatu. U zemljama umirene klime pridstavlja najvažniju uljanu biljku di se sve više koristi za proizvodnju biodizela. Obzirom da postoje ozime i jare sorte, mož se uzgajat bez problema. Podnosi siromašnija zemljišta i agrotehničke mire pri proizvodnji. Dobar je pridusiv jel zemljište ostavlja u rastresitom stanju, nezakorovljeno. Sime sadrži 40 do 48% ulja i oko 17 do 25% bilančevina.

Najbolje uspiva na humusnim i kalcijumom bogatim zemljištima ko što su zemljišta ovog regiona - černozem i livadska crnica. Ne podnosi monokulturu ko i suncokret i na istoj parceli se mož sijat tek posli pet godina. Sije se krajem avgusta i početkom septembra, a ko pridusevi se mogu koristit strna žita i rano obrano povrće.

Osnovna obrada se obavlja na dubini 25 do 30 cm tri do četri nedilje prija sitve, da bi se zemljište sleglo i obezbidio kontakt korenovog sistema sa zemljištem. Pripravljanje zemljišta se obavlja sitvospremačima s ciljem da se formira rastresit sloj zemljišta do dubine od 6 cm, a na površini da ostaju sitne grudve do 3 cm, ako dođe do jači padavina da se ne formira pokorica i tim omogući normalno nicanje mladih biljčica.

Uljana ripica ima velike zaktive za lako pristupačnim hranivima, naročito u prvoj fazi razvoja, kako bi se što bolje razvila za zimsko doba. Cilokupna količina fosfora i kalijuma unose se u zemljište pri osnovnoj obradi i pridsitvenoj pripremi, zajedno s jednom trećinom azota, a priostali azot se unosi s prihranom. Azot pridstavlja glavnog nosioca prinosa iako njegova primena dovodi do smanjenja sadržaja ulja u simenu. Posebno triba vodit računa o količini primenjenog azota u jesen, da ne bi došlo do privelikog rasta, čime se povećava rizik od izmrzavanja.

Pri osnovnoj obradi unosi se NPK 8:16:24 oko 400 kg/ha. Zatanjirava se prija sitve 8:16:24 oko 150 kg/ha i urea 46% N oko 100 kg/ha. Prihranjiva se u proliće KAN 27% N oko 200 kg/ha.

Sitva se obavlja na dubinu od 2 do 3 cm sa žitnim sijačicama na rastojanju 25 cm red od reda. Potribno je utrošit 6 do 8 kg simena prve klase po ha, što će dat 150 do 200 biljaka po kvadratnom meteru. Pri zadovoljavajućoj vlažnosti uljana ripica niče za 5 do 6 dana. U našem regionu često fali vlage za vrime sitve, nicanje je neujednačeno, biljke ne nakupe dovoljno asimilativa-skroba za prezimljavanje, te mož doć do izmrzavanja. To je ozbiljan reskir na koji poljoprivrednici moraju računat ako nemaju uslove za navodnjavanje.

Zbog neravnomirnog zrijanja plodova i njevog brzog prizrijavanja, dolazi do osipanja simena i gubitaka prilikom žetve. Najveći gubici nastaju na hederu zbog udara vitla, pa ga triba prilagodit brzini kretanja kombajna, jel skinit. Priporučiva se i produženje astala hedera da bi se što više prosutog zrna skupilo na njim. Usiv se kosi kad dobije žuto-smiđu boju i kad se svi listovi sasuše u fazi tehnološke zrilosti i imaju sadržaj vlage u zrnu ispod 15%.

Zaštita

Kritičan period u zaštiti od korova je period nicanja. Posli sklapanja redova većina litnjih korova propadne, svojim intenzivnim grananjem u proliće spričava razvoj korova. Za suzbijanje korova u inkorporaciji koriste se priparati na bazi Trifluralina desetak dana prija sitve. Posli sitve a prija nicanja mogu se koristit priparati na bazi Acetohlora ili Alahlora. Za suzbijanje uskolisnih korova i divljeg sirka u toku vegetacije koristi se Leopard jel Fusilade Forte.

Za suzbijanje zemljišnih štetočina, larvi žičnjaka, podgrizajuće sovice, larvi grčica i rovaca koristi se Force 1,5-G, 5 do kg po ha ako se primeni u trake, a 15 do 20 kg po ha ako se primeni na ciloj površini.

Lisna osa oštećuje lisnu rozetu u jesen. Suzbija se Talstarom, Decisom jel Cimogalom.

Ripičin sjajnik oštećuje cvatove ripice. Javlja se na pupoljcima cvata kad je temperatura iznad 15 stepeni i u tom momentu triba izvršit tretiranje sa Talstarom, Dijazinonom, Nurellom-D, Tionekxom i drugim.

Ukoliko se pojavi buvač koji oštećuje lisnu masu, suzbijanje triba obavit Fenitrotionom, Diazinonom jel Malationom, a ripičin viličnjak se suzbija Fenitrotionom.

Uljana ripica oboliva od mrke i sive pigavosti lista i stabla i bile truleži. Suzbijanje se vrši Sumilexom, Kidanom jel Ronilanom.

Što se tiče sortimenta, kod nas su selekcionirane dvi vrste - Banaćanka i Slavica.

Banaćanka dostiže visinu tokom vegetacije od 95 do 115 cm, a vegetacija traja 288 dana. Sadrži oko 45% ulja. Formira pet do devet bičnih grana s osam do dvanajst listova i oko 500 plodova u kojima se nalazi od 8 do 3l simena. Ulje se koristi za ishranu ljudi i biodizel, a pogače za ishranu domaćih životinja.

Slavica dostiže visinu od 118 do 129 cm, vegetacija joj traja 284 dana. Formira 5 do 8 bočnih grana sa sedam do jedanajst listova. Mož dat prinos do 4t/ha. Sadržaj ulja je 44%, a proteina 23%. Dobro podnosi nisku temperaturu, što je vrlo bitno za naš region.

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: velemajstor Nikola Sedlak

SRBIJA „ A“ PETA NA EKIPNOM JUNIORSKOM PRVENSTVU EVROPE

U Balatonlellu,lepom turističkom mestu na Balatonu u Mađarskoj,od 11. - 20. jula ove 2006. godine, održan je šesti po redu ekipni juniorski šampionat Evrope u muškoj i ženskoj konkurenciji.Ovo je bila dobra prilika za države koje ulažu u kadetski šah da i putem ovog takmičenja ocene sa kakvim potencijalom raspolažu.Zbog te činjenice, selektori su doveli svoje najperspektivnije i najjače juniore koji su bili motivisani i da se rezultatom dokažu. Mi smo ove godine u obe konkurencije otišli sa dve ekipe i to prvi put na zvanično takmičenje, nakon razdruživanja kao reprezentacija Srbije. Konkurencija je bila jaka naročito među juniorima i naša prva ekipa koja je po rejtingu bila šesta, zauzela je vrlo dobro peto mesto,dok je druga bila osma od trinaest reprezentacija iz deset država.

Zlatnu medalju i titulu prvaka Evrope je osvojila Rusija, što je samo po rejtingu iznanađenje jer su bili četvrti, druga je bila Mađarska „A“ a treća Nemačka.U konkurenciji juniorki takmičilo se dvanaest reprezentacija iz osam država. Naša „A“ekipa zauzela je skromno sedmo mesto, dok je „B“ bila pretposlednja-jedanaesta. Kod juniorki zlatnu medalju i titulu prvaka Evrope osvojila je Mađarska „ A „, druga je bila Rumunija a treća Slovačka.U obe konkurencije igralo se sedam kola po švajcarskom sistemu.

Šta reći za naše borili su se a postigli su onoliko koliko trenutno u ovakvoj konkurenciji mogu. Naročito je bledo kod juniorki jer tu očito sve više zaostajemo i utapamo se u neki evropski prosek. Juniori su bili vrlo efikasni protiv slabijih ekipa, dok su sa jačim ekipama po rejtingu bili inferiorni i ponovo se pokazalo da nije dovoljan samo talenat već da se mora mnogo više i bolje raditi. Najbolji utisak su ostavili naši najiskusniji igrači fide majstor Boban Bogosavljević član ŠK „ Spartak“ , koji je bio prva tabla u našoj prvoj ekipi i osvojio je 4,5 poena iz sedam partija i Nikola Nestorović koji je na drugoj tabli u prvoj ekipi osvojio 5 poena iz 7 partija.Ukoliko bi im se više pažnje posvetilo od strane federacije i klubova ne bi bilo kasno da u potpunosti razviju svoj talenat.

Prikazaću vam partiju iz meča Hrvatska – Srbija, gde je naš fide majstor Boban Bogosavljević sa crnim figurama nadigrao mnogo renomiranijeg igrača, hrvatskog velemajstora Antu Brkića i bio na domaku značajne pobede. Međutim platio je ceh neiskustvu i prevelikom respektu protivnika i ušao u remi rasplet.

Juniorska ekipna prvenstva Evrope za 2007. godinu u Subotici

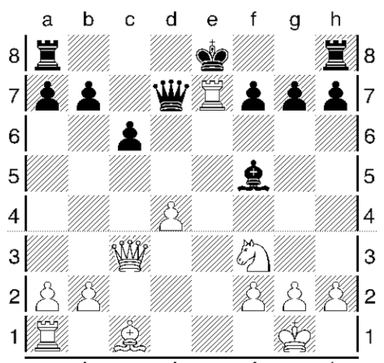
Bord evropske šahovske unije prihvatio je kandidaturu šahovskog saveza Srbije i Subotice za održavanje 7.juniorskog ekipnog prvensta Evrope i pojedinačnog kadetskog prvenstva Evrope u kategorijama do 10,12,14,16 i 18 godina u ubrzanom i brzopoteznom šahu. Očito da se dobar glas Srbije i Subotice kao domaćina i organizatora daleko čuje. Termini će naknadno sa organizatorima biti utvrđeni.

Bogosavljević Boban,Bjeloglav Milica i Sekulić Isidora članovi ŠK „ Spartak“ učestvuju na omladinskom prvenstvu Srbije.

U Vrnjačkoj Banji od 14. – 24. avgusta 2006 godine održavaju se prvi državni omladinski šampionati Srbije, gde se u odvojenim konkurencijama takmiče za titulu državnog prvaka dvanaest omladinaca i omladinki. Prvaci pored titule šampiona i zlatne medalje stiču pravo igranja na svetskom omladinskom prvenstvu.

(1) Brkić, A (2547) - Bogosavljević, B (2302) [C42] 6th TCh-Euro u18 Balatonlelle HUN (6), 17.07.2006 [Sedlak Nikola]

1.e4 e5 2.♘f3 ♘f6 Bogosavljević pravi odličan odabir otvaranja protiv mnogo iskusnijeg i poznatijeg velemajstora Anta Brkića. Ovo otvaranje zove se ruska odbrana koja je veoma čvrsta za crnog i nalazi se na repertoaru mnogih vrhunskih šahista,kao sto su: Kramnik,Leko,Ivančuk i drugi. 3.♘xe5 d6 4.♘f3 ♘xe4 5.d4 d5 6.♗d3 ♗e7 7.0-0 ♘c6 8.c4 ♘b4 9.cxd5 ♘xd3 10.♕xd3 ♕xd5 11.♖e1 ♗f5 12.♘c3 ♘xc3 13.♕xc3 c6 14.♖e5 ♕d7 15.♖xe7+ Diagram

Hrvatski velemajstor Brkić je vrlo agresivan igrač što pokazuje i u ovoj partiji.Sa ovom žrtvom želi da onemogući crnome rokadu posle čega bi crni rešio sve probleme u poziciji i čak bi stajao bolje zbog lovačkog para i usamljenog belog pešaka na d4.15...♔xe7! Izgleda nelogično ali najjače. [posle 15...♕xe7 16.♗g5 f6 17.♖e1 ♗e6 18.d5 beli bi imao strašnu inicijativu jer preti ♘d4] 16.♕c5+ ♔e8 17.♗h6 ideja je da se top što pre uvede u igru. 17...♕d5! crni je još jednom na visini zadatka i vuče najjači potez posle kog ulazi u završnicu sa nešto boljim šansama. [Bilo bi slabo 17...gxh6? zbog 18.♕e5+ uz ♕h8] 18.♖e1+ ♗e6 19.♗xg7 ♕xc5 20.dxc5 ♖g8 nastala je pozicija gde crni ima kvalitet više ali beli ima za uzvrat jednog pešaka i aktivne figure. Pozicija je objektivno nešto bolja za crnog. 21.♗f6 ♖g6 22.♗h4! Beli se odlično brani.Ovim potezom ne dozvoljava crnome ♖d8 22...♖g4 23.h3? [23.b3 trebalo je prvo sprečiti ♖c4 pa tek onda h3.Nakon poteza u partiji crni postiže dobijenu poziciju.] 23...¦c4 24.¦e5 b6 25.¦g5 ¢f8 26.♖h5 ♖xc5 27.♘e5 ♖xe5? Sve do ovog poteza Bogosavljević je igrao odlično,ali sada dolazi do izražaja manjak iskustva ili možda bolje rečeno strah od pobede protiv jačeg od sebe.Crni je ovim potezom želeo ući u poziciju gde nema rizika da izgubi ali gde su mu i mnogo manje šanse da dobije. [trebalo je igrati 27...♔g7 sa idejom f6 i na jedino 28.♖g5+ ♔h6 i beli zbog pretnje f6 mora pomeriti skakača i menjati topa posle čega crni lako dobija.] 28.♖xe5 ♗xa2 29.♗e7+ ♔e8 30.♗f6+ ♔d7 31.f4 ♖e8 32.♖h5 c5 33.♖xh7 sad je već remi pozicija 33...b5 34.f5 ♗d5 35.♖h4 a5 36.♖f4 a4 37.h4 ♖e2 38.♖f2 ♖xf2 39.♔xf2 ♔e8 40.♗g7 ♔e7 41.♗c3 b4 42.♗d2 f6 43.g4 a3 44.bxa3 bxa3 45.♔e3 a2 46.♗c3 ♔f7 47.g5 fxg5 48.hxg5 ♗b3 49.g6+ ♔g8 50.♔f4 ♗c2 51.♔g5 ♗d3 52.f6 ♗c4 53.♔f4 ♗b3 54.♔e5 ♔f8 55.♔f4 ♔g8 56.♗e5 ♗c4 57.♔e3 ♗b3 58.♔d2 ♗e6 59.♔c1 a1♕+ 60.♗xa1 ♗f5 ½-½

PRE TRIDESETAK GODINA JEDRENJE NA DASCI JE BILA NEPOZNANICA

ĐULA PONOS NAŠEG GRADA

Sada je to olimpijski sport

Jedrenje na dasci se u Jugoslaviji pojavilo sada već davne 1978. godine, a Palić je imao veliku ulogu. Doktor Bata Karolj je prvi iz inostranstva doneo dasku za jedrenje i polako ali sigurno savladao tehnike njenog korišćenja. U to vreme ljudi su ga posmatrali sa velikim čuđenjem jer do tada kod nas još niko nije pokušao tako nešto. Bilo je potrebno 5-6 sati vežbanja da bi se uspelo pokazati bar neko jedrenje na dasci. Kada su ljudi videli da Bata ima uspeha, i oni su se zainteresovali.

Đula Keseg je bio među prvima koji se oprobao u ovom sportu. Sav oduševljen zamolio je doktora da mu pozajmi “ovo čudo”, probao je, i posle nekoliko sati uspeo da se održi na vodi. Nije prošlo mnogo vremena, pa je i on kupio iz Slovenije svoju prvu dasku za jedrenje.

- Za ovih otprilike tridesetak godina došlo je do napretka i postignute su neke racionalne kvadrature jedara i optimalne veličine daski, koje sada ne mogu da budu ni kraće ni lakše. Prva jedra su bila 5,4 kvadrata, a sada 11 kvadrata. Daska je bila preko 3 metra i teška 20 kg, a sada je dugačka 1.5 m i teži oko 6 kg, a i dostiže brzinu od oko 80 km na sat – seća se Đula.

Đula Keseg

Ljudi sa sluhom za novo

Pajo Skenderović je bio taj koji je zapazio ovaj sport i shvatio da to može da bude nova klasa u jedriličarskom sportu. On je bio taj koji je imao sluha. Organizovao je treninge, okupljao mlade i zainteresovao ih je za ovaj sport.

Ogromne zasluge pripadaju i treneru Stipanu Mukiću, koji na žalost više nije među živima, a koji je kao trener nezamenjiv. Jedan od istaknutijih ličnosti u jedrenju jeste i Đuro Ujvari, koji je bio sudija. Sada dolaze nove generacije i na njima je da se pokažu.

Krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih pojavljuju se i drugi klubovi. Posle napornog rada i dosta priprema, u Beogradu na Adi Ciganliji održava se prva regata u jedriličarskoj klasi - daska za jedrenje. Bilo je prisutno oko 4-5 klubova, a naš sugrađanin Đula Keseg je na ovom prvom zvaničnom takmičenju za JK Palić osvojio prvo mesto. Ujedno to mu je poslužilo kao inspiracija za dalja takmičenja.

- U maju 1981. godine na Paliću je održano Prvo otvoreno prvenstvo Vojvodine, svi smo bili ushićeni zbog tog događaja, ali najviše sam se obradovao kada je zlatna medalja visila oko mog vrata. Uspesi su se nizali i počeli smo sa pripremama za međunarodno takmičenje Hungaro Cup koje je održano 1985. godine u Mađarskoj. Učešće je uzelo oko osam zemalja - Nemačka, Rusija, Jugoslavija, Mađarska... a mi smo se našli u vrhu, što je bio veliki uspeh za grad koji nema more (Đula je bio šestoplasirani).

Nakon kratkog vremenskog perioda, održano je takmičenje na Paliću. U velikoj konkurenciji Đula je završio na drugoj poziciji, odmah iza proslavljenog Slovenca Dušana Puha, koji je inače bio reprezentativac i državni prvak, a pre svega profesionalac.

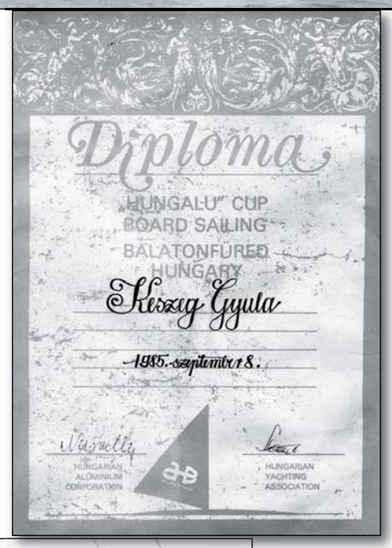
- Koja je tajna? Prvenstveno vetar! Obavezno se mora znati odakle vetar duva, iz kog pravca. Kada to znate, sve ostalo je već tehnika. Zahvaljujući poznavanju vetra, jedrilica može stići na bilo koju tačku na određeni način. Pre je trebalo mnogo više vremena da se sve to savlada, sada je sasvim dovoljno mesec ili dva.

Skup sport ali ima pomoći

Ovaj sport zahteva mnogo ulaganja. Na primer, takmičar mora imati odelo, rezervne delove, jedrilicu... i sve to košta negde oko 150 000 dinara. Iz tog razloga su za vreme njegovog mandata (kao predsednika u JK Palić) otvorili Jahting klub, koji je sada interesantan svima, a finansijski i te kako pomaže članovima.

- Postoji više klasa, a najpopularnija je klasa «optimist» za uzrast do 14 godina, gde deca mogu da savladaju jedrenje. Zatim mogu voziti dvosede 420, klasa 470 ili klasa fin, ili laser ili evropu, ili jednosede i dasku za jedrenje. Obuka počinje u dečijoj klasi «optimist» (stalno smo imali jedriličare koji su bili državni prvaci). Članstvo varira od 30 do 50. Najmlađi član je Danijel Eke (7 godina), dok je najstariji Tomo Matković (preko 70 godina), koji inače uvek priča da jedrenje na vodi snižava pritisak. Ko je zainteresovan može slobodno da svrati do kluba i da dobije sve željene informacije. Treninzi se održavaju sredom, petkom, subotom i nedeljom od 15,30 časova. Sa početnicima radi predsednik kluba Zoltan Nemet koji se za sada prihvatio edukacije novih članova.

Inovacija nikada nije dovoljno

- To je tačno. Čovek uvek teži nečem novom. Tako sam i ja odlučio da se oprobam u jedrenju sa zmajem, tzv. „kajt bordingu“ koje je popularno poslednjih 5 godina i veoma je zanimljivo, ali opasno. Na Paliću imamo prve pokušaje, a na moru se već uveliko rade. Postoji mogućnost da se time vozi na ledu ili snegu. Opasan je sport jer vas zmaj podiže do 10 metara i radi se na priobalnom delu.

Zahvalan porodici

- Gde letujemo? Zahvaljujući porodici i njihovom razumevanju uvek sam imao dovoljno vremena za jedrenje. Ćerke Silvija i Andrea i supruga Eva često su me pratile na takmičenja, a na letovanje smo takođe išli po mojoj želji – tamo gde vetar duva. Na primer Ulcinjska rivijera, gde vetrovi počinju tačno u 12.30. Često me pitaju kako se snalazim na regatama, jer dolaze mlađe generacije. Ovo je za mene relaksacija. Čovek mora negde da se „izduva“, da se opusti, jer današnji tempo života to zahteva. Ja sam se pronašao u ovom sportu i mislim da ću se njime baviti dok god budem mogao.

Prvog vikenda u oktobru mesecu na Paliću uslediće državno prvenstvo za jedrenje na dasci. Domaćini se pripremaju punom parom, jer bi voleli da sve bude u najboljem redu i da se pokažu pred domaćom publikom. Međutim, mora se napomenuti da su u prednosti klubovi koji imaju profesionalce.

Livia Tričko

